
SCENELIV

#01 – 2022

Dansk Skuespillerforbunds medlemsblad

Dansk teater i 300 år

INDHOLD

4	#LABORATORIET MASKINE I TEATRET <i>Kan en kunstig intelligens skrive et teaterstykke? Det forsøger Stephanie Nguyen at finde ud af sammen med instruktør Sargun Oshana på Teater Grob.</i>	16	KLASSIKEREN KLOVNER <i>A.W. Sandberg indspillede historien om 'Klovnen' to gange. Den, der står tilbage som den mest ikoniske, er den fra 1926, selv om også Valdemar Psilander har spillet rollen i 1917.</i>
6-15	TEMA: DANSK TEATER I 300 ÅR	18	FORNYELSEN FRA DIREKTØRSTOLENE <i>Ansvar for økonomien er deres, men det er ansvaret for fornyelse på teatrene sådan set også. Vi har sendt en journalist ud for at spørge tre nyskabende direktører om, hvordan de gør.</i>
6	FEJRING AF STORT RUNDT TEATERJUBILÆUM <i>Langt fra alle de forestillinger og andre initiativer, der skal fejre, at dansk teater fylder 300 år i 2022, er offentliggjort endnu. Men opvarmningen er begyndt.</i>	22	KUNST OG TRAUMER <i>Skuespiller, sanger og instruktør Lotte Arnsbjerg bruger sig selv i arbejdet i TAoT – The Art of Transformation – hvor man forvandler traumer til kreativ udfoldelse. Flere aktiviteter er på vej.</i>
8	FRANSKE TEATERFOLK TÆNDTE GNISTEN <i>Datoen er 23. september 1722, og forestillingen var 'Gnieren' af franske Molière, og stykket blev opført af en fransk teatertrup i teater i Lille Grønnegade i København.</i>	28	DSF STUDIO <i>Nu er efteruddannelsen for alvor kommet op i omdrejninger efter corona. Mød blandt andre Sofie Akerø, Keith Chapelle, Emma Balcázar og Audreey Saint-Gil.</i>
11	VILD TEATERFREMTID FORUDE <i>Virtual Reality-teater vinder lige så langsomt indpas, og eksperter spår fænomenet en lys fremtid. Ikke at det nødvendigvis vil fjerne traditionelt teater af den grund.</i>	30	KAMP OM CREDIT <i>Skuespilleren, der havde forfattet dialogerne på en film, måtte først se sig krediteret meget utydeligt og siden gå gennem hele to retsinstanser for at få 10.000 kroner i erstatning</i>
14	FORMANDEN INTERVIEWER KASPER HOLTEN <i>Direktør for Det Kongelige Teater, Kasper Holten, forklarer blandt andet, hvordan Det Kongelige Teater er kommet gennem de seneste to år med flere nedlukninger, Benjamin Boe Rasmussen udspørger.</i>	31	APPLAUS LILY WEIDING (1924-2021) <i>Livet blev 96 år langt og selve karrieren 65 år for Lily Weiding, der har været gift tre gange.</i>

FØDSELSDAGE		
→	MERETE BYRIAL, 7. marts	60 år
→	JEAN LUCIEN MASSOT, 7. marts	50 år
→	PAUL FREDRIKSEN, 11. marts	60 år
→	STEEN HAAKON HANSEN, 12. marts	75 år
→	NIELS ELLEGAARD, 12. marts	60 år
→	VIBEKE ANKJÆR, 15. marts	60 år
→	THOMAS L. CORNELIUSSEN, 16. marts	50 år

→	NICOLAS BRO, 16. marts	50 år
→	LISBETH WULFF, 17. marts	50 år
→	SANNE SAERENS, 25. marts	50 år
→	IBEN SKAU-OLSEN, 27. marts	50 år
→	LARS DAMMARK, 27. marts	50 år
→	JAN ELLE, 1. april	70 år
→	FINN RYE, 2. april	75 år
→	JARL FORSMAN, 6. april	70 år
→	DORTHE HANSEN CARLSEN, 6. april	60 år
→	METTE BENTZEN, 7. april	75 år
→	LENE MARIA CHRISTENSEN, 10. april	50 år

SIDSTE NYT FRA SOME

Dansk Skuespillerforbunds

5 forslag

til det nye medieforlig

81

4

Hvad nu, hvis Egon aldrig havde haft en plan? Hvis Maude aldrig var gået op for at lægge sig? Eller hvis Sarah Lund aldrig var trukket i den islandske striktrøje?

Vores danske kulturproduktion er af så høj kvalitet og stor betydning, at den har indlejret sig i vores fælles identitet – og har indtaget hjerter over hele verden. Men den er under et heftigt pres.

Derfor er de snarlige forhandlinger om et nyt medieforlig ekstremt vigtigt. Det får en kæmpe betydning for vores muligheder for fortsat at producere danske kvalitetsfilm og -serier. Vi har i Dansk Skuespillerforbund sendt politikerne disse 5 stærke forslag, som skal være med til at sikre, rammerne for produktionen af dansk indhold matcher den virkelighed, vi har nu og i fremtiden.

Vi har fokus på mangfoldighed, rettigheder, kulturbidrag, vilkår og en bæredygtig branche – og du kan finde den fulde beskrivelse af de 5 forslag på vores hjemmeside.

#medieforhandlingerne2022

#detviersammenom

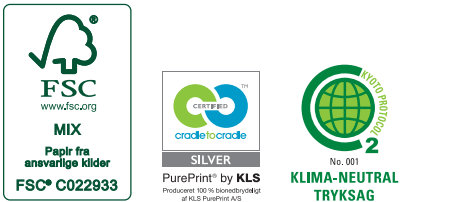
#kulturfællesskab

#dkpol

#dkkultur

→	SUSANNE SAYSETTE, 11. april	70 år
→	ULLA-BRITTA JØRGENSEN, 13. april	80 år
→	TRINE DYRHOLM, 15. april	50 år
→	NANNA BUHL ANDRESEN, 18. april	50 år
→	KARIN KAAD, 19. april	70 år
→	BO MADVIG, 21. april	60 år
→	FINN NIELSEN, 21. april	85 år
→	ANETTE KARLSEN, 24. april	75 år
→	PER PALLESEN, 30. april	80 år
→	BODIL SANGILL, 30. april	90 år

SCENELIV #1 – 2022		
SCENELIV udgives af Dansk Skuespillerforbund og udkommer 6 gange årligt.		
Oplag: 2.800 eks. – Abonnement: 425 kr. årligt		
Dansk Skuespillerforbund Tagensvej 85, 3. sal 2200 København N Telefon: 33 24 22 00 Mandag-fredag 9-12 og 13-15 dsf@skuespillerforbundet.dk www.skuespillerforbundet.dk		
Artikler, læserbreve og lign. sendes til: jwj@skuespillerforbundet.dk		
Redaktion: Jacob Wendt Jensen (redaktør) Benjamin Boe Rasmussen (ansvarshavende)		
Annoncer sendes til: Jette Rydder, jr@skuespillerforbundet.dk		
Forsidefoto: Lærke Posselt Grafisk design: Spine Studio Tryk: KLS PurePrint		
Debatindlæg, anmeldelser, mindeord osv. må maks. fylde 2800 anslag inkl. mellemrum		
ANNONCEPRISER OG FORMATER (B × H) Helside (215 × 280 + beskæring) 10.000 kr. Bagsiden (215 × 220 + beskæring) 10.000 kr. 1/2 side (196 × 124) 5.500 kr. 1/3 side – horisontal (62 × 254) 4.000 kr. 1/3 side – vertikal (196 × 81) 3.000 kr. Visitkort (95,5 × 60) 700 kr. Små medlemsannoncer (95,5 × 60 mm – 400 anslag inkl. mellemrum): 350 kr.		
Annoncemateriale skal afleveres i pdf-format. Alle priser tillægges moms.		
Særlige annonceønsker: Kontakt Jette Rydder tlf. 33 24 22 00		
Næste nr. af Sceneliv udkommer 29. april 2022		

LEDER	
NU ER DEN HER: STREAMINGAFTALEN	
	
Af Benjamin Boe Rasmussen	
I 2012 skete der noget skelsættende i Danmark. Netflix overgik fra dvd-udlejning til streaming af indhold på internettet. Hold kæft, det var godt klogt tænkt. Inden for et halvt år havde 16 procent af danskerne stiftet bekendtskab med Netflix, og virksomheden tog titlen som den største spiller på markedet. I dag er op mod 68 procent af os danskere hooket op på en streamingtjeneste. Det betyder selvfølgelig, at kampen om streamingtjenesternes markedsandele er blevet hårdere. Nye spillere er kommet til – tænk bare på Viaplay, HBO, Disney, Amazon, Discovery Plus, Paramount, Hulu og TV2 Play – og fælles for dem er målsætningen om at vinde plads i markedet. Her er lokalt indhold nøglen. Og det er her, vi kommer ind i billedet! Åh nej, tænker du. Skal vi nu til at tale om de der streamingtjenester og rettigheder igen? Ja, det skal vi. For den aftale, vi netop enstemmigt har stemt igennem på vores ekstraordinære generalforsamling, er i den grad epokegørende. Traditionelt var vores rettigheder til film og tv bundet op på Filmex via overenskomster og aftaledækning. Men det var aftaler, der blev indgået i en verden med kabel-tv og celluloidstrimler – og derfor var hele det digitale marked ikke underlagt de samme aftaler om ophavsret. De aftaler, som vores forbund og Copydan Verdens-tv har kæmpet for over mange år. Det betød, at vi reelt risikerede at ende som musikbranchen, der først alt for sent tog den digitale virkelighed alvorligt og derfor har været gennem en enorm	
transformation, men ikke har kunnet forhindre kunstnerne i at gå markant ned i indtjening. I 2016 lavede vi så Create Denmark med de organisationer, som vi deler interesser med. Vi tænkte, at internettet nok var kommet for at blive og ville derfor forsøge at lande en aftale, så vores rettigheder og betalingen for dem kom til at matche dette årtusinde. Og det lykkedes – faktisk som det eneste sted i verden! Vi har lavet en rettighedsaftale med producenterne, som angår al produktion til streaming. Det er en aftale, der favner skuespillere, instruktører, forfattere, klippere, scenografer og fotografer – og det er en aftale, som er baseret på streamingtjenesternes størrelse. Det er mange års hårdt arbejde, der er udkrystalliseret her. Der blev stillet mange spørgsmål på GF – også kritiske – og det, synes jeg, er skidegodt, for det vidner om medlemmernes engagement og viden. Og det afspejler også, at det har været lange og hårde forhandlinger.. Men det ændrer ikke på, at jeg er pissestolt af både aftalen og vores fremsynethed, da vi i 2016 under den tidligere formand Katja Holm stiftede Create Denmark. Men allermest stolt er jeg alligevel over vores forhandlingsteam med vores advokat Kim Hansen i spidsen. De har været ansvarlige forhandlere, der har haft forståelse for fællesskabet i Create og vores behov samt for producenternes udfordringer. Jeg tror faktisk, 2022 bliver et aldeles fremragende år. Det er i hvert fald begyndt stærkt! ●	

Det indebærer den nye streamingaftale

- Rettighedsbetalingen afhænger af streamingtjenesternes størrelse (abonnementstal) og bliver reguleret i takt med, at abonnementsstallene ændrer sig.
- Betalingen sker årligt i takt med udnyttelsen – og ikke med en samlet betaling for en længere årrække (buy-out).
- Betalingen sker direkte fra tjenesterne – og bliver ikke taget ud af produktionsbudgettet
- For de store internationale streamingtjenester skal der være en supplerende succesbetaling baseret på antal streams.
- Mindstedagsgagen stiger fra 2.600 kr. til 3.100 kr.
- Aftalen er toårig og udløber 31. december 2023, hvor der skal indgås en ny aftale, som er endnu mere baseret på faktisk brug (antal streams).

MELLEM MENNESKE OG MASKINE

Stykket ‘Xistens’, der netop har spillet på Teater Grob, er blevet til som et eksperiment. En kunstig intelligens ved navn GPT-3 har skrevet teksten, der siden kun er blevet kortet en smule ned. Ellers står den som maskinen har bestemt. Men hvordan lægger man krop til ord, der er samlet af en maskine? Det blev **Stephanie Nguyens** helt store udfordring.

Af Louise Kidde Sauntved

Både scenen og publikumsrækkerne på Grob er pakket ind i tyndt hvidt stof, der, takket være projektørernes skiftende lys, changerer i skiftevis blåt og grønt. Som var vi pakket ind i en tyst kokon, der både beskytter og isolerer mod en verden fuld af trafikstøj, snak og levet liv, der befinder sig lige på den anden side af muren, hvor Nørrebrogade summer af hverdagstravlhed. Scenen er fyldt med stolerækker, der spejler publikums, som for at sige: Det her handler også om dig. Det er også dit liv.

På scenen står Stephanie Nguyen og ser lille ud i lyst afslappet tøj og det lange mørke hår hængende løst, mens hun koncentreret lytter til instruktør Sargun Oshana, der giver de sidste anvisninger, inden de går i gang med den første egentlige gennemspilning af stykket ‘Xistens’. En forestilling der kræver dens eneste skuespillers fulde koncentration – for Stephanie Nguyen har nemlig fået den usædvanlige opgave at give kød, blod og liv til en tekst, der er skrevet af en maskine.

Kød, blod og organer

Maskinen hedder GPT-3 og er en machine-learningmaskine, der fungerer på den måde, at man kan fodre den med spørgsmål, og så spytter den svar ud, hentet fra en tekstmængde i skyen. Holdet bag ‘Xistens’ startede med at lave en workshop, hvor de dykkede ned i eksistentielle spørgsmål

i blandt andet Biblen, Koranen, Kierkegaards værker og Darwinismen og fandt centrale eksistentielle passager, som de puttede ind i maskinen. Efterfølgende blev maskinen stillet en række spørgsmål om livet og det at være menneske, hvorefter den kom med svar, baseret på det oprindelige input.

Resultatet er en tekst i fragmenter, stykker, vilkårligt sat sammen af maskinen. Uden en rød tråd eller et dramatisk flow, men med et overordnet tema, der hedder ‘eksistens’ – eller Xistens.

Ud af det træder Stephanie Nguyen frem som et væsen af kød og blod, der fødes som ren og uskyldig ind i en ukendt verden, hvor det skal lære, hvad det vil sige at være menneske – og gradvist tynges mere og mere af tilværelsens byrder.

“Så jeg er ikke en robot, og det handler ikke om robotter eller computere,” understreger Stephanie Nguyen.

“Da Sargun præsenterede mig for rollen, præsenterede ham mig tværtimod for en masse billeder af kød, blod, hud og organer – noget meget organisk. Og det var noget af det, der fascinerede mig. Mødet mellem mennesket og maskinen.”

Rejsen skabes undervejs

Det har til tider været udfordrende at arbejde med teksten, der er meget fragmenteret, nærmest tilfældig i passager.

“Som menneske er man jo vant til at sætte ting i systemer, men maskinen har

ikke på samme måde et lineært flow, den er mere spontan, og det er ikke altid, det giver mening,” siger Stephanie Nguyen.

“Der kan være nogle linjer, der er hverdagssprog, og så kommer der nogle linjer, der er meget shakespeareanske. Den kan også have en tendens til at gentage ting ret mange gange. På den måde kan man godt mærke, at teksten ikke er skrevet af et menneske, der har tænkt over, at der skal være et dejligt flow, der giver mening. Den har bare suget det ned, den havde lyst til, som svar på et spørgsmål.”

Det gør, at det i høj grad er op til Stephanie Nguyen at få ordene til at hænge sammen i noget, der minder om en historie.

“Det er ikke ligesom ‘Romeo og Julie’, hvor vi skal følge denne her røde tråd, og hvor karaktererne har en tydelig rejse. Fordi det er individuelle tekster, bliver rejsen skabt undervejs, i tæt samarbejde med lys og lyd. Jeg har været nødt til at være meget hands-on for at kunne skabe et kropsligt, fysisk sprog for det her væsen, fordi det ikke ligger i teksten.”

Flere stemmer i spil

Den største udfordring har været at skabe en sammenhængende karakter, væsenet, hvis rejse man kan følge og samtidig skabe forskellige ansigter og kroppe, der understøtter de mange meget forskellige tekstbidder.

“Det er meget eksistentielle spørgsmål, der handler om livet på forskellige måder.

Og det er jo mennesker fra hele verden, der har skrevet de tekster, maskinen har udvalgt og klistret sammen. Så jeg prøver at skabe forskellige ansigter og kroppe, der viser forskellige aspekter af, hvad det vil sige at være et menneske. På godt og ondt. Og det har været udfordrende at skabe det her væsen, der kan bevæge sig ud og ind af alle de her forskellige ansigter og stemmer og personer. Men det har også været det mest spændende – at skabe et sprog og et udtryk, der kan være talerør for alle de stemmer.”

Stephanie Nguyen understreger, at ‘Xistens’ er et eksperiment. Et “hvad nu hvis...?”

Der er ingen på holdet, der tænker, at man i fremtiden kan erstatte dramatikeren store arbejde med en maskine. Teatret lever stadig i nærværet i salen og mødet mellem mennesker – fra det første ord bliver skrevet til den sidste forlader rummet, når lyset igen bliver tændt.

Men i denne stadigt mere automatiserede tid, har det været interessant at opleve, hvordan en maskine “tænker” over livet.

“Det er undersøgelsen og eksperimentet, der har været interessant. Og det har været sjovt at se, hvad det er for nogle sammenkoblinger, maskinen laver, når man stiller spørgsmål til den. Det åbner ens horisont lidt, at den tager tingene nogle andre veje, end man selv ville som menneske.” ●

Stephanie Nguyen:

- Sanger, danser og skuespiller
- Uddannet fra Den Danske Scenekunstskole 2021
- Har blandt andet medvirket i ‘Bonnie & Clyde’ på Betty Nansen og tv-serierne ‘Enten/ Eller’ og ‘Kemohjerne’.

Fejring skal styrke branchen

Af Andreas Ebbesen Jensen

I år fylder dansk teater 300 år. Det skarpe hjørne bliver markeret over hele landet med særforestillinger, udendørs udstillinger og nye dokumentar- og podcast-serier. Skuespiller Linnea Voss er en af initiativtagerne bag fejringen, og hun håber, at jubilæet kan bringe teaterbranchen tættere sammen og slå scenekunstens berettigelse fast.

Linnea Voss.
Foto: Christian Hauschildt

I år er det præcis 300 år siden, at dansk teater blev født. Undfangelsen skete 23. september 1722 på det københavnske teater i Lille Grønnegade. Og faderen var den debuterende dramatiker Ludvig Holberg, der havde premiere på 'Den politiske kandestøber'.

For første gang i danmarkshistorien kunne almindelige borgere høre dansk fra scenekanten.

Den skelsættende begivenhed for dansk scene-kunst bliver markeret over hele landet i efterårs-sæsonen 2022 fra august til Holbergs 338. års fødselsdag 3. december under navnet 'Dansk Teater 300 år'.

Fejringen udspringer fra Selskabet for Dansk Teaterhistorie og er udviklet af centrale aktører inden for scenekunsten siden 2017. 'Dansk Teater 300 År' er støttet af Kulturministeriet og har Hendes Majestæt Dronningen som protektor.

Spørger man skuespiller Linnea Voss, der er en af i alt tre initiativtagere bag 'Dansk Teater 300 År', falder fejringen af teatret som dansk kulturinstitution på et tørt sted.

"Coronapandemien og de mange nedlukninger af kulturlivet har fået os til at diskutere kunstens værdi og berettigelse som aldrig før i nyere tid. Jeg håber, vi kan bruge fejringen af dansk teaters 300-årige historie til at minde om scenekunstens enorme betydning for samfundet og for fællesskabet igennem alle tider," siger hun.

Gallaforestilling på Det Kongelige Teater

Hvad landets teatre præcist har på programmet, når den røde løber rulles ud til efteråret, har de fleste endnu ikke lagt sig fast på. På Holberg Teatret i Sorø fejrer man 300-årsdagen med Ludvig Holbergs komedie 'De Usynlige'. Forestillingen får premiere i Akademihaven i Sorø lige efter Sankt Hans i mid-sommeren 2022.

Holberg er også i centrum, når fejringen kulminerer på selve fødselsdagen 23. september med en gallaforestilling på Det Kongelige Teater. Det sker med en stort opsat Ludvig Holberg-komedie.

Skuespilschef på Det Kongelige Teater, Morten Kirkskov, vil ikke løfte sløret for, hvilken af Holbergs i alt 33 komedier, der er tale om. Til gengæld vil han gerne fortælle, hvorfor fejringen af dansk teaters historie er vigtig.

"Da man begyndte at spille på dansk, åbnede det teatret op for væsentlig flere mennesker og flere sociale lag i befolkningen. Den brede appel bestræber vi os stadigvæk på at opnå i Det Kongelige Teater. Vi vil gerne have så mange forskellige mennesker ind i teatret som muligt," siger han.

Det Kongelige Teaters markering af 300-året for dansk teaters fødsel bliver dog ikke kun tilbageskuende, fortæller Morten Kirkskov.

"Vi er ikke færdige med at planlægge programmet endnu, men vi har andre ting i støbeskeen, som nok

kommer til at gå i en helt anden retning. Altså noget ny dansk dramatik, som viser, hvor dansk teater måske kan bevæge sig hen i fremtiden," siger han.

Børnene med

Fejringen af dansk teater begrænser sig dog ikke kun til de skrå brædder. Danskerne kan blandt andet dykke ned i landets rige teaterhistorie gennem en række podcasts og en tv-serie på DR, produceret af Liv Thomsen og Historieselskabet. I ti endnu ikke udvalgte byer over hele landet bliver der opstillet udendørs udstillinger om dansk scenekunst gennem historien. Og skoleeleverne i mellemtrinnet (4.-6. klasse) får en unik mulighed for at lægge smartphonen fra sig og indtage scenen. Samtlige skoler i Danmark får nemlig tilsendt et skolespil, der kan indgå som en del af undervisningen. Og det initiativ glæder særligt Linnea Voss.

"Siden den nye skolereform trådte i kraft har skolekomedien nærmest været ikke-eksisterende i folkeskolen. Det betyder blandt andet, at rigtig mange børn aldrig får muligheden for at stifte bekendtskab med teatrets verden på egen krop. Jo som tilskuer, men ikke som aktør. Det vil vi gerne give dem muligheden for," siger hun.

Før coronakrise og nedlukninger tvang forestillinger til at lukke, blev der solgt næsten tre millioner billetter årligt. Ifølge undersøgelsen 'Perspektiver på Publikum' fra 2020, der er besvaret af 5571 danskere fordelt over hele landet, svarede 64 procent, at det er vigtigt, at vi har teater i Danmark.

"Fejringen af teatrets historie er dog ikke kun til for publikums skyld. Den er i lige så høj grad til for branchen selv," siger Linnea Voss.

"Det er enormt vigtigt, at vi som branche ved, hvor vi kommer fra. Det vil kun styrke os i den politiske debat om scenekunstens fremtidige berettigelse," siger hun og fortsætter:

"Når vi diskuterer teatret, kommer det tit til at handle om økonomi og produktionsvilkår. Men det er jo for pokker ikke det, der binder os sammen som branche – det gør kærligheden til kunsten. Og hvis vi kan bruge fejringen til at stå sammen skulder ved skulder og sige: Vi har en berettigelse. Vi kan noget, som ingen andre kan, så vil det være fuldstændig fantastisk."

Scenekunsten revolutionerede samfundet

Den 23. september 1722 blev der første gang nogensinde spillet teater på dansk. Det skete i teatret i Lille Grønnegade i København, hvor der første gang offentligt blev spillet teater på dansk. Det var ikke blot teaterhistorie, men en revolution for hele det danske samfund.

Af Andreas Ebbesen Jensen

Dansk teater startede med en fyring. I 1721 gav Frederik 4. sin franske teatergruppe sparket efter 20 års tro tjeneste ved hoffet. Kongens søn og efterfølger Christian 6. var blevet fortryllet af den tyske opera under en rejse til Hamburg, så nu skulle teatret på slottet i stedet stilles til rådighed for et hamburgsk operakompagni.

Lederen af den afskedigede teatertrup var den 60-årige franske skuespiller René Magnon de Montaigu. På det tidspunkt havde han arbejdet som teatertrupleder i Danmark siden 1686, og han havde ingen planer om at vende hjem til Frankrig. I stedet ansøgte Montaigu i juli 1722 om tilladelse til at "indrette en Komædie i det danske Sprog".

Ansøgningen blev bevilget, og samme efterår rykkede René Montaigu og hans nye danske teaterensemble ind på teatret i Lille Grønnegade i København, den nuværende Ny Adelgade. Teatret var blevet opført to år forinden af en anden franskmænd ved navn Etienne Capiion. Bygningen var 32 meter lang og 14 meter bred, og salen havde plads til 450 tilskuere. Scenen var indrettet som et barokteater med sidekulisser, som kunne skubbes ind og ud af scenen på kulissevogne ved sceneskift.

Til premieren 23. september 1722 opførte teatret komedien 'Gnieren' af den franske komediedigter Molière. Allerede to dage senere fik komedien 'Den politiske Kandestøber' premiere på scenen. Den var skrevet af Ludvig Holberg, der var forfatter og professor i historie ved Københavns Universitet. Det er usikkert, hvordan den debuterende danske dramatiker kom i kontakt med René Montaigu, men sikkert er det, at deres samarbejde blev en stor succes. De efterfølgende fem år skrev Ludvig Holberg intet mindre end 27 komedier til teatret. Hvor forestillingerne i Danmark hidtil var foregået på primært fransk og tysk, kunne publikum nu for første gang opleve teater på deres eget modersmål.

"Det var en revolution for hele det danske samfund. Ikke nok med, at det danske sprog blev udbredt til alle samfundslag gennem teatret. For første gang kunne danskerne også se sig selv afspejlet i de karakterer, der blev bragt til live på scenen. Og det satte deres eget liv i perspektiv," siger Alette Scavenius, der er teaterhistoriker og en af initiativtagerne til kampagnen 'Dansk teater 300 år'.

Brand bragte teatret i knæ

Revolutionen for dansk teater blev dog indledningsvist en kort fornøjelse. Selvom interessen for at opleve teater på dansk var

enorm i starten, hang teatrets økonomi i laser. Etienne Capiion havde taget enorme lån for at købe grunden og opføre teatret, og det lykkedes ham aldrig at få overskud. I 1724 flygtede Capiion til udlandet og lejede teatret i Lille Grønnegade ud til Montaigu.

I 1728 bredte en alfortærende brand sig over hele København og brændte knap en tredjedel af hovedstaden ned til grunden. Teatret i Lille Grønnegade overlevede flammerne, men blev kort efter offer for den kristne fromhedsbevægelse Pietismen, der for alvor vandt indpas i Danmark i starten af det 18. århundrede.

"Pietisterne anklagede københavnernes vellevned, herunder at de gik i teatret, som årsagen til, at København brændte. Branden var Guds straf for borgernes syndige livsstil. Christian 6. fik magten i 1730, og i 1735 udstedte han en række helligdagsforordninger, der bl.a. forbød offentlige forlystelser som teater på helligdage," forklarer Alette Scavenius.

I 1738 kom så endnu et dødsstød mod scenekunsten i Danmark. Her udstedte kongen et totalt forbud mod, at komedianter kunne få indrejse i landet, hvilket reelt betød et forbud mod teater. Kort efter blev teatret i Lille Grønnegade revet ned til fordel for tre nye huse til boliger.

Holberg trak sig tilbage til sin professorstilling på Københavns Universitet, og skuespillerne søgte ud i borgerlige erhverv. René Montaigu døde i ekstrem fattigdom i 1737. Hans drøm om at få teatret ud til masserne havde lidt et gevaldigt knæk, men teatertruplederen var sikker på, at andre ville føre scenekunsten videre efter ham. Som han på et tidspunkt skrev det: "Mere kyndige Folk vil fuldkomme det Forehavende, som jeg i min Nidkærhed i det mindste vil faa Æren af at have begyndt."

Vinglad konge blev vendepunkt

Mens pietismen strammede sit greb om Danmark og kvalte al kulturliv, planlagde kongens efterfølger, kronprins Frederik (den 5.) at genoplive teatret.

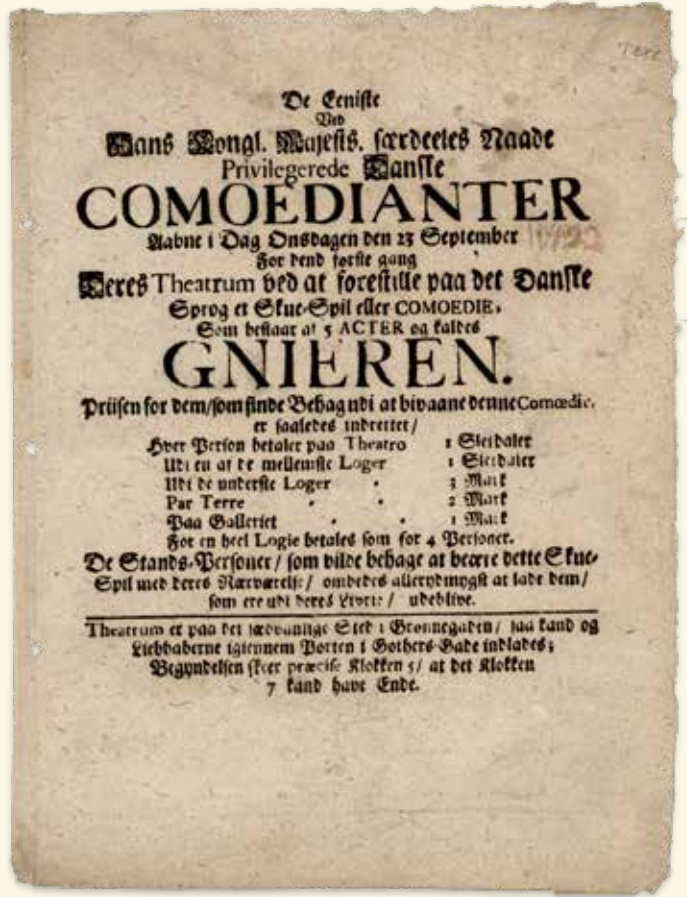
"Frederik 5. var en munter sjæl, som kunne lide kvinder, vin, sang og især teater. Hans kone, Louisa af England, var også enormt interesseret i scenekunst. Og parret ventede egentlig bare på, at faderen døde, så de kunne genindføre teatret i Danmark," fortæller Alette Scavenius.

I 1746 var ventetiden ovre. Kong Christian 6. døde, og Frederik 5. overtog rollen som Danmarks monark. I december 1748 rykkede Den danske Skueplads ind i hofarkitekten Nicolai Eigtveds nybyggede

Det Kongelige Teater på et tidspunkt mellem 1928 og 1950. Foto: Det Kongelige Teaters Billedarkiv/Jonals co.

Plakat fra Molières ‘Gnieren’, der havde premiere på teatret i Lille Grønnegade i 1722. Foto: Det Kongelige Teaters Billedarkiv

Komediehus på Kongens Nytorv – forløberen for Det Kongelige Teaters Gamle Scene. Snart blomstrede det københavnske teaterliv igen. For første gang fik Danmark etableret et kongeligt nationalteater, hvor folket kunne hylde deres enevældige hersker, og hvor dansk dramatik kunne udvikle sig.

“Det blev et vendepunkt for både kulturlivet og samfundet i Danmark. Det danske sprog udviklede sig, og borgerskabet fik en stemme gennem karaktererne på scenen. Teatrets folkelige gennembrud startede med andre ord en hel kædereaktion af samfundsmæssige forandringer, der i sidste ende førte til enevældens ophør,” siger Alette Scavenius.

At teatret var tiltænkt en moralsk-pædagogisk rolle for danskerne stod for alvor klart under ombygningen af Komediehuset i 1774, hvor en inskription over scenen lød: “Ei blot til Lyst”. Det var en påmindelse om teatrets opdragende effekt på publikum, der gerne skulle gå ud af salen som bedre mennesker.

Teatret var dog ikke kun forbeholdt det bedre borgerskab i hovedstaden. I slutningen af 1700-tallet opstod et selvorganiseret teaterliv på ikke-professionelt grundlag rundt om i landet. Dette lagde grunden til en stærk dansk amatørteatertradition, som siden 1948 har været organiseret i Dansk Amatørteater og Scenekunst (DATS).

Heiberg slagtede Oehlenschläger

På det etablerede kongelige teater i hovedstaden begyndte scenekunsten at få større armbevægelser omkring begyndelsen af 1800-tallet. Her debuterede Adam Oehlenschläger som dramatiker med stykket ‘Hakon Jarl hin Rige’ i 1808. Stykket handlede om den nordiske vikingetid og introducerede romantikkens teater i Danmark. Samtidig markerede den et brud med den klassicistiske teaterform, som Ludvig Holberg bl.a. havde stået for. Oehlenschlägers forestillinger var præget af store følelser, stor alvor og dramatiske effekter.

Det samme kan ikke siges om den anden store danske dramatiker i første halvdel af 1800-tallet, Johan Ludvig Heiberg. Inspireret af vaudevilleteatret i Paris ønskede han et et opgør med de svulstige dramaer, som Oehlenschläger stod for. Heibergs dramaer var bundet af stramme formkrav og besad en poetisk realisme, der lå langt fra den romantiske spillestils patos.

28. november 1825 fik Heibergs ‘Kong Salomon og Jørgen Hattemager’ premiere på Det Kongelige Teater. Forestillingen blev en sensation og varslede en gylden æra for teatret i Danmark. Mange år senere, i 1881, gengav tidsskriftet Illustreret Tidende hypen omkring Heibergs forestillinger således:

Johan Ludvig Heibergs Vaudeville ‘Kong Salomon og Jørgen Hattemager’ blev opført med uhyre bifald den 28. nov. 1825 for første Gang og siden næsten hver Aften i 14 Dage; det var umuligt at faae Billetter, Folk sloges derom og stod alle ved Theaterdøren, uden Overdrivelse, om Morgenen Kl. 6 i Bælgmørke, for at være ved Haanden Kl. 11, naar Himmerigs Porte aabnedes.

Johan Ludvig Heiberg blev chef for Det Kongelige Teater i 1849, der efter enevældens fald tilhørte staten. Hans filosofiske og idealistiske lystspil kom dog snart i konflikt med den strømning af realisme og naturalisme, der skyldede ind over scenekunsten i sidste halvdel af 1800-tallet. En strømning, der blandt andet for alvor gjorde sig bemærket med premieren af Henrik Ibsens samfundskritiske ‘Et Dukkehjem’ på Det Kongelige Teater i 1879.

“Ibsen satte gang i diskussionerne om ægteskab, kønsroller og samfundsorden og blev meget vigtig for den senere kvindebevægelse. Samfundskritikken sneg sig ind på scenerne i de år og gav teatret en kraft, der gik langt ud over scenekunsten,” fortæller Alette Scavenius.

En skatkiste af kunst og kultur

Teatrets kraft eksisterer stadigvæk i dag. Når instruktør Tue Biering maler en gruppe sydafrikanske skuespillere hvide i ansigtet til sin forestilling ‘Dark Noon’ fra 2019 eller hyrer en gade prostitueret til at spille hovedrollen i ‘Pretty Woman’ fra 2008, sætter det tankerne i gang hos publikum. Ligesom teater Sort/Hvids kontroversielle forestillinger, som ‘Black Madonna’ fra 2018, er garant for at få både publikum såvel som politikere til at diskutere alt fra identitetspolitik til racisme.

Alette Scavenius håber, at fejringen af teatrets historie giver anledning til nye diskussioner og debatter om teatret som kunstform og dets betydning i bredere forstand. Og at teatret kommer højere op på både politikernes og dagbladenes dagsorden.

“Der er jo groft sagt ingen, der rigtig gider skrive om teatret i dag. Og politikere giver heller ikke scenekunsten meget opmærksomhed. Men teatret er en næsten uudtømmelig skatkiste af kunst og kultur, som har præget hele vores samfund. Den pointe håber jeg, at fejringen kan være med til slå fast,” siger hun. ●

“Vi kan slet ikke forestille os, hvor vildt det bliver”

Digitale teknologier som Virtual Reality vil sprænge rammerne for, hvordan man fortæller en historie på de skrå brædder i fremtiden. Det spår to teaterchefer, som begge har plantet et solidt flag i det nye grænseland mellem teater og gaming.

Af Andreas Ebbesen Jensen

Jordan Ajadi i ‘The Burnt City’. Foto: Julian Abrams

Teatrene har lidt gevaldigt under coronapandemien. Nedlukningerne af samfundet har medført lange perioder uden prøver, forestillinger og ikke mindst indtægter. Men pandemiens pinsler har også tændt en kreativ ild under de skrå brædder, der viser vejen for fremtidens scenekunst.

Som nødløsning på de tomme sæder under nedlukningerne i 2020 og 2021, begyndte flere teatre nemlig at eksperimentere med digitale fortællinger lavet til skærm. Et af dem var teatret Sort/Hvid. I sommeren 2021 lancerede Sort/Hvid verdens første Augmented Reality mobil-app-teateroplevelse sammen med de prisvindende Virtual Reality og Augmented Reality-udviklere Khora.

“Vi forestillede os et format, der brugte teknologien til at flytte historien ind i publikums hjem. På en måde blev værket inspireret af den her indespærrede situation, som vi har befundet os i on-off siden marts 2020. I ‘Haunted by the Future’ er publikum ikke bare hjemsendt; de er også hjemsoget,” siger Christian Lollike, der står bag manuskript og instruktion af app-forestillingen.

‘Haunted by the Future’ fortæller en spøgelseshistorie gennem telefonen. Christian Lollike sætter scenen således:

Forestil dig, at du står i din stue. Du holder din telefon frem for dig. Gennem kameraet ligner alt sig selv. Men pludselig begynder noget at flimre på skærmen. Du aner en skikkelse. Et spøgelse. Og så begynder en pigestemme at hviske til dig.

Publikum ser altså en blanding af fysiske elementer fra stuen derhjemme med et digitalt lag ovenpå – også kaldet Augmented Reality. App’en er indrettet, så den benytter den enkelte telefon eller tablets billedgalleri og filmer de omgivelser publikum befinder sig i. Christian Lollike kalder det selv for en blanding af historiefortælling og computerspil.

At skubbe grænserne for, hvad scenekunsten kan og skal, ligger i Sort/Hvids DNA. Som de selv erklærer det på deres hjemmeside:

“Vi skal udvikle nye ideer og koncepter, eksperimentere og skabe flere alternative produktioner, iscenesættelser og transformerende publikumsoplevelser på et plan, vi hidtil kun har drømt om. Vi vil udfordre dig, os selv og den gængse måde at skabe og opleve teater på.”

Christian Lollike fortæller, at Sort/Hvid ønsker at fortsætte samarbejdet med Khora Virtual Reality og udvikle sig mere i retning af det digitale. Men det betyder ikke, at den

klassiske teateroplevelse er på vej i graven. Der skal være plads til begge dele – også i fremtiden, slår Christian Lollike fast.

“Jeg holder meget af at få nye muligheder for at skabe fortællinger gennem nye teknologier. Men jeg elsker fortsat også, når en skuespiller står i et nøgent rum foran et live publikum og har noget væsentligt at udtrykke. Så for mig skal teatret på én gang være, som det var i antikken og samtidig være til stede og relevant her og nu,” siger han.

Mellem teater og computerspil

Sort/Hvid er ikke de eneste, der kaster sig over nye teknologier i forsøget på at forme fremtidens teater. Virtual Reality, Augmented Reality, kunstig intelligens, 3D-lyd, digitale hologrammer og interaktiv publikumsinddragelse har allerede haft sin debut på de skrå brædder både herhjemme og i udlandet. Og det kommer vi til at se mere af i fremtiden. Det mener Falk Heinrich, der har grundlagt RELATE – Research Laboratory for Art and Technology – ved Aalborg Universitet og ekspert i digital kunst og interaktive fortælleformer.

“Der vil nok altid være plads til det “klassiske” teater med enkle scenografier og fokus på skuespillerne på scenen. Men jeg tror, at teatret i fremtiden bliver en mere sammensat størrelse, som i højere grad også bruger interaktive teknologier og metoder til at inddrage publikum i handlingen,” siger han.

Grænselandet mellem computerspil og teater bliver stadig mere populært. Alene i år er der premiere på to nye interaktive teaterforestillinger på West End i London – en teateropsætning af tv-serien ‘Peaky Blinders’ samt ‘The Gunpowder Plot’ om det berømte forsøg på at sprænge Parlamentet i luften i 1605 – og i New York genåbner megasuccesen ‘Sleep No More’ efter længere tids corona-aflysning.

‘Sleep No More’ er skabt af det britiske teaterkompagni ‘Punchdrunk’ og er en interaktiv film-noir-udgave af Shakespeares ‘Macbeth’, hvor publikum blandt andet skal jage skuespillere gennem et fem-etagers varehus.

I 2017 åbnede forestillingen også i Shanghai og har været en gigantisk succes lige siden med eksempler på fans, der har “gennemført” stykket over hundrede gange.

Senere i år lancerer ‘Punchdrunk’ deres første nye forestilling siden 2013, ‘The Burnt City’, i London. Her træder publikum ind i en mærkværdig verden, der blander Homers sagn om den trojanske krig med Fritz Langs science fiction-film ‘Metropolis’. Og afhængig af, hvor publikum bevæger sig hen og hvordan de interagerer med den gigantiske scenografi og de mange skuespillere, så vil de selv styre handlingen i bestemte retninger.

“Jeg tror, at forestillinger, der ligger i grænselandet mellem computerspil og teater, bliver den næste store ting det kommende årti,” udtalte Punchdrunks direktør Felix Barrett tidligere i år i et interview med Timeout.

Vækker middelalderen til live

Inspireret af Punchdrunks interaktive teaterform er det nye teater White Hole Theater i Viborg i gang med at skabe en af de mest ambitiøse interaktive teaterforestillinger nogensinde på dansk grund.

I 2024 har teatret premiere på forestillingen ‘3 KINGS’ – et ambitiøst projekt der kombinerer den klassiske teateroplevelse med tre teknologiske fortællegreb: Virtual Reality, som sprænger publikums oplevelse af tid og sted. Animation, som skaber hidtil usete verdener og animerede karakterer. Og gaming, som forvandler det passive publikum til aktive deltagere i fortællingen.

White Hole Theaters teaterchef Jakob Tekla Jørgensen kalder denne hybrid mellem det fysiske og det digitale for metaverset.

“Hybridformatet gør det muligt at skabe scenekunst, som rummer helt nye elementer, der tilsammen vil definere fremtidens dramatiske udtryk. Dermed vil vi sætte en ny dagsorden for udviklingen af scenekunst, som omfavner de nye digitale formatters potentialer og særlige tiltrækningskraft,” siger han.

‘3 KINGS’ genopliver borgerkrigen i Danmark i 1146 mellem Svend, Knud og Valdemar, der alle var af kongeslægt og kæmpede mod hinanden i 10 år for at gøre krav på tronen. Historien om Svend, Knud og Valdemar er opført på teatret utallige gange siden slutningen af 1800-tallet, men aldrig før på denne måde. Forestillingen bliver opført live på Stænderpladsen i Viborg, ikke langt fra det sted lidt uden for byen, hvor Knud tabte sit første slag mod sine rivaler i 1150. Her vil publikum opleve rigtige skuespillere indtage scenen iført motion capture. Motion Capture består af en dragt og en hjelm påført kameraer og trackingsystemer, som aflæser skuespillernes bevægelser digitalt. Bevægelserne bliver transmitteret over i digitale avatarer placeret i en 3D-animeret kopi af Viborg anno 1146, som publikum kan tilgå på deres telefon fra stolrækkerne.

“Skuespillerne spiller altså både live på scenen og optræder som digitale avatarer på telefonen. Så publikum veksler konstant mellem at overvære to virkeligheder. Og forhåbentligt går de fra forestillingen

“Jeg holder meget af at få nye muligheder for at skabe fortællinger gennem nye teknologier. Men jeg elsker fortsat også, når en skuespiller står i et nøgent rum foran et live publikum og har noget væsentligt at udtrykke. Så for mig skal teatret på én gang være, som det var i antikken og samtidig være til stede og relevant her og nu”

gennemrusket af historiens vingesus,” siger Jakob Tekla Jørgensen.

Teaterchefen ønsker dog også at involvere publikum aktivt i forestillingen. Derfor er planen, at dele af livepublikummet får VR-headset på og skal spille statistroller på scenen under de blodige krigsslag. Det er også muligt at træde ind i Viborgs virtuelle middelalderunivers som digitale soldater for enten Knud, Svend eller Valdemar hjemme fra privaten. Det kræver bare, at man ejer et VR-headset.

Afhængig af, hvordan publikum klarer sig på slagmarken, kan de trække sig ud som enten tabere eller vindere af kampen om tronen.

“Det er en måde at give publikum ejerskab over fortællingen på og gøre scenekunsten mere relevant for nye generationer. Det er jo ikke tilfældigt, at spilindustrien er større end teaterindustrien. I computerspil er du altid selv centrum i fortællingen, samtidig med at du er en del af et større univers. Og det tror jeg er to meget store længsler i tiden: Ønsket om at være en del af noget større og samtidig ikke blot være en ubetydelig brik

i mængden. Det er den længsel, vi prøver at opfylde med ‘3 KINGS,’” siger han.

Begyndelsen på ny æra

White Hole Theaters enorme ambitioner skal indfries med hjælp fra Khora Virtual Reality, Xsens i Holland, der udvikler Motion Capture-teknologier og HTC Art, der udvikler VR-headsettene.

Den første forsmag på ‘3 KINGS’ fik et udvalgt publikum allerede sidste sommer. Her blev en 10 minutter lang smagsprøve på det stort anlagte show opført på Stænderpladsen fra 18.-20. juni. White Hole Theater planlægger at teste dele af showet af igen til sommer, og Jakob Tekla Jørgensen er sikker på, at ‘3 KINGS’ blot er begyndelsen på en helt ny æra for teatret som kunstform.

“Alle de her nye teknologier giver os mulighed for at rykke ved opfattelsen af, hvordan man kan fortælle en historie og åbner op for helt nye relationer mellem publikum og skuespillere. Vi kan slet ikke forestille os, hvor vildt det bliver,” siger han. ●

Peter Flyvholm i ‘3 KINGS’.
Foto: Anders M. Teibel

Vi har opdaget vigtigheden i at opleve noget sammen med andre mennesker

Af Kristine Høeg

Balkonen, 1. række, sæde 15. På Det Kongelige Teaters premiereaftener er det ofte her, du finder husets chef, Kasper Holten. Så sidder han der og føler, med egne ord, at han mangler et joystick til at styre, hvad der foregår på scenen. For nok står der teaterchef på Wikipedia, men Kasper Holten føler sig stadig som instruktør. Måske er det derfor, han nogle gange lige skal minde sig selv om at lytte mere end at tale. Så hvad sker der, når Kasper Holten lytter – til tidens strømninger, til publikum og til sin intuition? Det taler han og formand Benjamin Boe om her.

Benjamin Boe: Der er ved at brede sig en lettelse over, at verden åbner igen efter pandemien. Hvad er det for et kongeligt teater, der kommer ud på den anden side? Kasper Holten: Vi har jo ry som en supertanker, der er år om at omstille sig, men jeg synes, vi kom godt igennem pandemien. Vi fik omlagt repertoiret, fik eget testcenter, fik sektionsinddelt publikum, håndterede tusindvis af billetter, samtidig med at kostumen fik symaskiner med hjem, så de kunne sy parykker, og vi havde dansere, der øvede på køkkengulvet. Det har virkelig været bekræftende, at folk har en trang til at kæmpe for teatret, når det gælder.

Det er vigtigt at opleve noget sammen

KH: I august var jeg nervøs for, hvordan det ville blive for personalet at vende tilbage efter nedlukningen, og jeg vidste ikke, om publikum reelt havde savnet os eller måske fået nye vaner. Men hvor var det fantastisk at opleve, hvor hurtigt alle fandt sammen og at se publikum vælte ind. Hvis ikke vi var lukket ned i december, ville vi være endt med det bedste billetsalg i hele teatrets historie.

BB: Jeg var selv inde og se 'Lazarus', som var en fed oplevelse – og jeg tænkte over, at der ikke var nogen, der brokkede sig over det med sektioner eller mundbind. Publikum tog det som noget naturligt.

KH: Ja, det er det, der sker på den korte bane – men der er også noget, der har rykket sig på længere sigt. Vi har opdaget vigtigheden i at opleve noget sammen med andre mennesker. Her i Danmark oplever jeg en stor opbakning til kulturen og lyst til at opleve.

BB: Der er den der positivitet, jeg beundrer dig så meget for! Selv i den værste tornado formår du at se mulighederne – hvor kommer det fra?

KH: Jeg er klart et optimistisk menneske, men det er også et valg at være det. Jeg overværede en gang en chef, der til sine medarbejdere sagde om en forestilling, at den var helt fantastisk, men så sluttede han af med at fortælle, at billetsalget så helt elendigt ud. Og det var så det, folk gik derfra med. Det viser mig, at måden, vi fortæller en historie på, er vigtig. Min opgave er at fortælle historien, så andre bliver inspireret. Vi kan nemlig ret meget, hvis det giver mening.

Kasper Holten, teaterchef på Det Kongelige Teater.
Foto: Camilla Winther

BB: Og hvad er det så, Det Kongelige Teater skal kunne – og for hvem?

KH: Da jeg kom til, var teatrets bevillinger faldet igenem 10 år, og huset var i en nedadgående spiral med små opsætninger, færre forestillinger og fyringer, som betød, at de store scener blev brugt alt for lidt – selv om det jo er der, vi skiller os ud. Mit udgangspunkt var, at det måtte være slut med offermentaliteten, for den er der ikke billetsalg i. Heller ikke hos politikerne.

Klassisk, Bowie og musicals

KH: I stedet prøver vi i højere grad selv at tage ansvar for fremtiden. At tro på, at der er brug for det vi laver. Vi skal bruge de store scener mere, og vi skal spille noget mere forskelligt, så vi taler til flere mennesker – også dem, der ikke er vant til at være her. Vi har det klassiske repertoire, men vi skal også have Bowie, humor, musical, familieforestillinger. Sådan må opgaven være for en moderne nationalscene.

BB: Det er jo også en form for diversitetstanke – hvilket leder til den identitetspolitiske debat. Jeg har selv skullet forsvare, at Nikolaj Lie Kaas dubbede en sort karakter, og at Sofie Gråbøl spillede i fatsuit. Bliver det den nye slagmark?

KH: Det gør det nok, ja. Vi har det seneste halvandet år arbejdet på en diversitetspolitik – i forhold til både kunsten og huset som arbejdsplads. Jeg vil indrømme, at jeg nok gik til opgaven med en lidt defensiv dagsorden – som et skjold mod kritik – men jeg synes, vi er endt et sted, hvor det er blevet ret lystfyldt, også selv om der nogle gange er svære dilemmaer og divergerende holdninger.

Intuition er også dovne vaner

KH: Det handler om at forpligte os til aktivt at opsøge ny viden, at lytte, at lære, at blive klogere. Men vi forpligter os også til at stå vagt om, at kunstneriske beslutninger bliver taget af de kunstneriske chefer – og

af de kunstnere, vi ansætter. Jeg har ret stor tillid til, at kunstnere er nogle af dem, som er allermest følsomme over for strømninger, og at meget af det nye vil komme fra kunsten, ikke per dekret fra direktionsgangen.

Men vores intuition – som vi jo ellers dyrker og fejrer – kan jo også være dovne vaner. Derfor er det sundt at udfordre sig selv. Jeg har fx forsøgt som opera-instruktør at tage et opgør med Wagners kvinderoller. Alligevel oplever jeg, hvor hurtigt jeg falder hen i 'vanerne': Tenoren er heltemodig, og sopranen vrider hænder. Der er energi i at prøve at se, hvad der sker, hvis du vender det om. Vores diversitetspolitik er derfor blandt andet mundet ud i, at alle afdelinger har et fokusområde, hvor der hvert år skal ske noget markant i retningen af mere mangfoldighed. Men vi skal finde lysten i det – og ikke kun drives af skyld og pligt.

Kunst eller dokumentarisme?

BB: For mig er det vigtigt, at vi bevarer det frie valg i kunsten, for ellers bliver det en form for dokumentarisme. Selv om jeg synes, det er fedt, når Netflix hyrer en blind ikke-skuespiller i rollen som en blind, så tænker jeg alligevel over, hvor grænsen går.

KH: Jeg synes, det er spændende, at Netflix caster en blind til den rolle, men det vil også være en skam, hvis det altid skal være sådan. Og omvendt – hvis blinde skuespillere kun kan spille blinde roller. For det med dokumentarismen er rigtigt. Jeg tænkte, at det ville blive svært at instruere 'La Bohème', efter jeg selv havde været tæt på et døende menneske. Fordi jeg ville være optaget af, at 'det ikke var sådan, det var'. Men er det min virkelighed, publikum kommer for? Nogle gange kan det dybe kendskab være en hæmsko – vores opgave må være at bevare empati og identifikation i kunsten. Så vi vil mere mangfoldighed herinde, men for mig er det vigtigt, at kunsten stadig har værdi i sig selv. Vi ved, hvad der er sket de gange i verdenshistorien, hvor kunsten i for høj grad er blevet spændt for en politisk vogn. ●

Foto: Det Danske Filminstitut

KLASSIKEREN

KLOVNEN

Som månedens “folde-ud-plakat” bringer vi et foto af Gösta Ekman i A.W. Sandbergs ‘Klovn’ fra 1926. Her i 2022 er vi nemlig på Scenelivs midtersider nået til temaet ‘Danske stumfilm’ efter sidste års teaterstill-serie fra Det Kongelige Teaters arkiver. A.W. Sandberg var en af dansk stumfilms mest betydningsfulde instruktører, og han nåede toppen af karrieren med ‘Klovn’. Han nåede også at lave film i Tyskland ligesom det blev til et par film med tale. Gösta går for at være sin tids største svenske teaterskuespiller. Allerede i 1917 havde samme instruktør lavet filmen med Valdemar Psilander i hovedrollen. Den var dog kun godt og vel en time lang, hvor den senere remake varer over det dobbelte. Filmen kan i øvrigt ses ganske gratis på websitet www.danskestumfilm.dk, hvor man kan se flere hundrede danske stumfilm. I løbet af få år vil alle de overlevende film fra stumfilmsalderen være tilgængelige. ●

SÅDAN FORNYER VI TEATERSCENEN

Tre teaterdirektører med forskellig uddannelse, baggrund og erfaring giver deres bud på, hvordan de skaber fornyelse af teatret.

Af Ulla Abildtrup

Teaterdirektøren har ansvar for repertoire, den enkelte forestilling, medarbejdere og økonomi, men direktøren har også ansvar for, at scenen udvikler sig. I hvert fald hvis man spørger Pia Jette Hansen, Anna Malzer og Trine Holm Thomsen, som fra hver sin position præsenterer deres bud på, hvordan teatret kan forny sig og fortsat være relevant i samfundsdebatten.

64-årige Pia Jette Hansen er uddannet skuespiller fra Odense Teater og blev direktør for egnsteatret i Holbæk i 2001. Senere kom hun til Østre Gasværk Teater og nu Bellevue Teatret:

“Jeg havde et ønske om at fortælle historier, der kunne gøre en forskel og forandre. Holde et spejl op, som kunne få publikum til at sige: ‘Det ska’ være løgn! Det vil jeg gå ud og gøre noget ved!’ Derfor sagde jeg ja til at blive direktør,” fortæller hun.

Teaterdirektøren på Mungo Park i Allerød, Anna Malzer, er uddannet fra instruktørlinjen på Den Danske Scenekunstsskole i 2017. Forinden havde den 30-årige instruktør arbejdet et år som kunstnerisk leder for Teater Momentum i Odense, hvor hun blandt andet vakte opsigt med en trilogi om det nye Europa, brande på svenske asylcentre, porno og livestreamede selvmord.

“Jeg vil skabe ny dramatik. Det er utrolig tidskrævende, og du tjener ikke ret mange penge på det, men det er det eneste, jeg gider lave,” siger Anna Malzer.

49-årige Trine Holm Thomsen er cand. mag. i dramaturgi og nordisk sprog og litteratur og arbejdede i 15 år på Den Midtjyske Landsdelsscene Aarhus Teater som chef-dramaturg og var i perioder konstitueret

direktør, inden hun satte sig fast til rette i direktørstolen på Aarhus Teater i 2015.

“Jeg vil vise publikum hvor uendeligt mange former, scenekunst kan have. Jeg vil gerne, at vi arbejder mest på nye formater hele tiden. Udforske og udfordre scenekunsten. Og jeg brænder for at lede en arbejdsplads med så mange forskellige faggrupper. Nogen har kunstnerisk baggrund, andre er håndværkere, HK’ere eller noget helt syvende. Vi er alle afhængige af hinanden for at skabe en god oplevelse for publikum,” siger Trine Holm Thomsen.

Ikke anmeldere i teatret

Pia Jette Hansen markerede allerede med sin første forestilling, at hun ville mere end at underholde.

Stykket ‘Det bliver sagt’ er baseret på den selvbiografiske bog af samme navn af Kristian Ditlev Jensen og handler om en dreng, som bliver krænket af sin voksenven, uden at forældrene, skolen, fritidshjemmet eller lægerne griber ind. Kristian Ditlev Jensen er selv fra Holbæk, og Pia Jette Hansen blev advaret om, at opsætningen kunne ses som et forsøg på at ‘skide i egen rede’, men i stedet strømmede byens borgere til teatret.

“Morten Nielsen spillede både unge Kristian og den pædofile voksenven. Efter premieren fik han et kæmpe knus af kulturminister Brian Mikkelsen, og kommunen besluttede at betale for, at alle deres ansatte, der havde med børn at gøre, kunne se stykket gratis. Det blev et vendepunkt for Holbæk Teater. Jeg mærkede, at teatret gjorde den forskel, som jeg havde sat mig som mål,” fortæller Pia Jette Hansen.

Pia Jette Hansen, teaterdirektør, Bellevue Teatret.
Foto: Christina Hauschildt

“Publikum fik at vide, at de skulle køre fra teatret til en scene et andet sted i byen, men i virkeligheden foregik hele forestillingen i bussen”

Researchen havde vist, at hver tiende dansker har været udsat for et seksuelt overgreb, så hun indgik et samarbejde med Red Barnet, som stod klar efter hver forestilling med brochurer om, hvor man kunne få hjælp. Holbæk Teater spillede stykket i over seks år for fulde huse og satte forestillingen op i New York og Grønland.

“‘Det bliver sagt’ blev en kæmpe markør for, hvad et egnsteater kan, og hvad en god beslutning kan gøre for et teater. Lige pludselig var der en enorm opmærksomhed omkring Holbæk Teater, hvor det tidligere havde været en næsten umulig kamp at få anmeldt stykkerne,” siger teaterdirektøren.

På baggrund af succesen arbejdede hun videre med at forny teatret. I stykket ‘Gidsel – en historie i virkeligheden’ om arrangerede ægteskaber rykkede hun scenen ud i en bus:

“Publikum fik at vide, at de skulle køre fra teatret til en scene et andet sted i byen, men i virkeligheden foregik hele forestillingen i bussen,” siger Pia Jette Hansen.

I bussen kunne publikum på tv-skærme se TV-Avisens Kim Bildsøe Lassen fortælle om en gidselsituation i Holbæk. Bussen indgik også i en biljagt på motorvejen, hvor politiet var involveret. Stykket gav Holbæk Teater sin første Reumert og blev siden opført i hele Danmark.

Termokaffe på p-pladsen

Nogle teaterbestyrelser har fundet Pia Jette Hansen lovlig eksperimenterende, men hendes nytænkning har været med til at vende skuden på teatrene både publikumsmæssigt og økonomisk. Det gjaldt også på Østre Gasværk Teater, hvor hun siden blev direktør:

“Jeg satsede på børn og unge, der i begyndelsen af 2010’erne ikke helt blev regnet for fine nok som publikum på mange af de store teatre. Det blev en gedigen succes med stykker som ‘Cykelmyggen Egon’ og ‘Skammerens Datter’.”

“Jeg kontaktede Ken Follett, som havde skrevet ‘Jordens Søjler’, og spurgte, om jeg måtte bruge hans fortælling på teatret. Han blev begejstret for ideen, og vi spillede 98 gange for udsolgte huse. Det er vigtigt som direktør at have modet til at prøve at se visionen i ‘uaf-søgt’ land, fordi det er med til at skabe nysgerrighed hos publikum og udvide publikumsrækkevidden.”

På Østre Gasværk Teater opdagede hun, at publikum sad med mad og termokaffe i bilerne på parkeringspladsen og ventede på, at teatret åbnede dørene. Så hun fik ombygget sit store kontor til industri-køkken og tilbød langbordsmiddag til gæsterne under gasværkets store kuppel. “Det var et paradigmeskifte at lave sådan en form for totaloplevelse på et teater

i begyndelsen af 2010’erne,” erindrer Pia Jette Hansen.

“Jeg prøver til stadighed at være eksperimenterende. Det er der, jeg finder mit drive. Opgaven på Bellevue Teatret er anderledes end i Holbæk og på Østre Gasværk. Egnsteatret Bellevue Teatret får en begrænset offentlig støtte i forhold til udgifterne, der ikke mindst på grund af adressen på Strandvejen nord for København er høje, så det at få økonomien til at gå op her er den største opgave, jeg hidtil har påtaget mig i de år, jeg har været direktør.”

Bellevue Teatret har i 40 år spillet ‘Folk og røvere i Kardemomme by’ i december måned, og stykket er for generationer indbegrebet af jul. Det piller Pia Jette Hansen ikke ved, men hun nytænker forestillingen og folder universet ud med kameler på stranden nedenfor teatret, cirkustelt og et kardemommeuftende bageri på teatret.

Udvikling kræver ro og tillid

Aarhus Teater er som landets største landsdelsscene bundet af en lang række forpligtelser. Teatret skal spille både klassisk og ny dramatik, stykker for børn og unge og musikstykker. Alligevel mener Trine Holm Thomsen, at det er muligt at skabe en ny profil i det brede repertoire som teaterdirektør:

“Jeg er meget begejstret for klassikerne. De skal selvfølgelig ikke spilles som dengang, de blev skrevet, men læses i forhold til vores tid. Vi udforsker, udfordrer og udvikler genrerne og formaterne inden for alle genrer,” siger hun.

Som eksempel nævner hun Shakespeare-stykket ‘Romeo og Julie’, hvor Aarhus Teater fik Elias Bender Rønnenfelt fra det danske rockband Iceage til at stå for musikken sammen med teatrets huskomponist Marie Højlund, selvom Rønnenfelt aldrig tidligere havde komponeret eller skrevet til teater.

“Jeg vil gerne formidle Shakespeares værker, så stykkerne taler ind i vores tid. Det gør vi for eksempel ved hjælp af Elias’ musik og moderne æstetik, hvor vi taler til sanserne og ikke kun med ord, uden at det må blive poppet og overfladisk. I forhold til ‘Erasmus Montanus’ beholdt vi Holbergs tekst, men Christian Lollike indskrev diskret lidt tekst, så stykket talte direkte ind i nutidens værdidebat, samtidig med at man var tro mod Holberg,” fortæller hun.

Trine Holm Thomsen har også etableret et teaterkor, der bidrager med en ny kunstnerisk dimension til værkerne, som når koret fremfører Beethovens og Gustav Wincklers ‘Gem et lille smil til det bli’r gråvejr’ i stykket ‘A Clockwork Orange’.

“Vi har et bredt repertoire, hvor målet ikke er, at alle skal se alt, for så bliver det hele udvandet. Men jeg vil rigtig gerne have mange i teatret og modbevise, at teater er kedeligt”

Trine Holm Thomsen, teaterdirektør, Aarhus Teater. Foto: Isak Hoffmeyer

Udviklingen af forestillingerne sker blandt andet gennem workshops, hvor skuespillerne prøver sammen med teatrets faste huskunstnere inden for scenografi, komposition og dramatik. En af huskunstnerne er førnævnte musiker og komponist Marie Højlund, som desuden forsker i lyd på universitetet. Til teatret har hun blandt andet nykomponeret salmer og sange fra højskole-sangbogen i samarbejde med Simon Kvamm.

“Det kan gå gruelig galt at sætte strøm til højskolesangbogen, men det er, når der er stor risiko, at der også er mulighed for at lave noget nyt og spændende, og jeg synes, det er utroligt sjovt at arbejde i det spænd. Og når kunstnerne er dygtige, og vores hus samler kræfterne om at understøtte dem, så er der god mulighed for, at det lykkes. Jeg elsker at sætte hvert enkelt kunstneriske hold sammen med dramaturgiatet, og jeg befinder mig godt som teaterdirektør, fordi det er så udfordrende og berigende at få de mange faggrupper til at arbejde sammen.”

“Udvikling kræver ro og tillid og et fast grundlag. Det er tanken bag de mange faste kræfter i huset som huskunstnere, skuespillerensemble, kor og nu samarbejdet med Holstebro Dansekompagni, hvor vi lærer danserne at kende,” siger Trine Holm Thomsen.

Kunstnerisk råd

For at sikre fortsat fornyelse har hun også dannet et kunstnerisk råd bestående af tre instruktører, som også er teaterdirektører – Christian Lollike fra Sort/Hvid, Sargun Oshana fra Teater Grob og Runar Hodne fra Oslo Nye Teater.

“De ser teater i hele verden og inspirerer os i dramaturgiatet, ligesom vi trykprøver ideer på dem,” fortæller Trine Holm Thomsen.

Aarhus Teater har fast samarbejde med Sort/Hvid og Holstebro Dansekompagni, ligesom det samarbejder med mange andre teatre og kulturinstitutioner. Teatret har også i flere tilfælde rykket scenen ud i byen og spillet i Ikea, på havnen og på GBAR i både Aarhus og København. Det arbejder desuden med nye formater som podcast – en auditiv oplevelse, hvor publikum bliver en del af fortællingen, mens de går rundt i byen. Det var for eksempel tilfældet med podwalken ‘Jeg er her’, der følger i hjemløses fodspor.

“At skabe så mange forestillinger ‘fra bunden af’ kræver et stærkt dramaturgiat, som kan følge forestillingerne tæt,” mener teaterdirektøren.

“Vi har et bredt repertoire, hvor målet ikke er, at alle skal se alt, for så bliver det hele udvandet. Men jeg vil rigtig gerne have mange i teatret og modbevise, at

teater er kedeligt. Det *kan* det være, men det kan også være så ekstremt nærværende og stimulerende. Vi skal give publikum forestillinger, der udfordrer, trøster, glæder, smerter, morer og taler til alle sanser,” siger Trine Holm Thomsen.

Vil ikke genopføre covernumre

Et andet af landets mindre teatre er Mungo Park i Allerød nord for København. Det er kendt for sine eksperimenterende stykker og for at sætte vigtige politiske emner til debat. Når teaterdirektør Anna Malzer selv går i teatret, ser hun alt fra musicals til intellektuel performance, men selvom Mungo Park ofte udråbes som grænsesøgende, er teatret på flere områder ret klassisk, erkender hun:

“Vi er et repertoireteater og spiller 15-20 forskellige titler om året på en scene foran publikum i halvanden time. Det er skuespillere, der står på scenen som fiktive karakterer, oftest skrevet af en dramatiker. Jeg kan nævne store dele af teaterlandskabet, som formmæssigt eksperimenterer langt mere end os. Vi eksperimenter til gengæld meget med indholdet, hvor vi netop på grund af vores folkelige, ofte humoristiske form kan sætte svært, usalgbart, utilgængeligt, men vigtigt indhold på scenen. Vi er lige dele poppede og lige dele politiske – eller det forsøger vi på. Et moderne folketeater!”

“Vi holder os langt væk fra klassikerne, vi fortæller nye historier på Mungo Park. Jeg ser ikke personlig grund til at fortolke klassikere, for det svarer i mine øjne til at genopføre et covernummer. Sagt med al respekt for mine meget dygtige kollegaer, der jo ofte forløser klassikere til ug, i min verden er teatret nødt til at have sine egne nye, skelsættende stemmer, hvis kunstarten skal overleve og forblive nødvendig. Teaterfolk der skriver og skaber på scenens præmisser. De stemmer opfinder kun sig selv, hvis de får lov til at øve sig, ikke bare én gang, men mange gange over flere år. På Mungo Park får man altid en nutidig nerve, og det tiltrækker mange,” siger teaterdirektør Anna Malzer.

Den nutidige nerve handler også om tilgængelighed, særligt sprogligt:

“Vi brænder for at behandle svære problematikker og spørgsmål på en nem og simpel måde. Det skal ikke misforstås, vi taler aldrig ned til vores publikum. Vores forestillinger er ikke pædagogiske på den måde, at de bliver overfortalt, og pointerne proppes bestemt ikke ned i halsen på publikum. Men vi arbejder med at skildre nutidens problemstillinger i et tilgængeligt scenisk sprog, som kan aflæses, uden at du har læst teatervidenskab. Nogle gange sættes der desværre lighedstegn mellem det enkle og det banale og det svære og det intellektuelle, men det er faktisk sværere

“Jeg er optaget af at hjælpe nyuddannede dramatikertalenter med at udvikle sig”

Anna Malzer, teaterdirektør, Mungo Park. Foto: Mathilde Schmidt

at lave noget ligetil end kringlet. Engang imellem ender vi måske i den banale grøft, ligesom andre kan ende i den uforståelige grøft. Men målet er ganske enkelt at lave teater, hvor du ikke skal vide noget på forhånd eller regne en masse ud. Du skal bare opleve. Og helst grine og græde på samme aften. Du skal helst blive uvenner med din date på vej hjem, men så bliver det i hvert fald om noget interessant!”

Unge og ukendte dramatikere

Det ligger Anna Malzer på sinde at få unge og endnu ukendte dramatikere frem på teatret:

“Jeg er optaget af at hjælpe nyuddannede dramatikertalenter med at udvikle sig, og vi arbejder altid med nyskrevne stykker, altså urpremiere. Det betyder også, at kunstnernes egne stemmer, især indholdsmæssigt, kommer mere frem. De fortolker ikke, de fortæller. Når man et hundrede procent skal stå inde for det, der sker på scenen, og ikke kan slå det hen med, at dramatikeren er død for 100 år siden, sitrer det hele på en anden måde. I hvert fald hos os.”

Teatret har et fast ungt hold, hvoraf de fleste er forholdsvis nyuddannede: “Jeg satte mit eget hold, da jeg fik jobbet. Udover at alle er dygtige, så kommer

KONTRAKTER TIL FILMEX
SENEST 1. APRIL 2022.
INDSEND VIA ‘MIT FILMEX’

Husk at uploade dine kontrakter fra 2021 inden 1. april, hvis de skal med i fordelingen af rettighedspenge i år. Kontrakter fra 2018, 2019 og 2020, som du ikke har indsendt tidligere, skal Filmex også have senest 1. april 2022, hvis de skal med i fordelingen til september.

Du skal benytte Filmex’ portal, Mit Filmex (www.filmex.dk/mit-filmex). Portalen er åben året rundt, og du kan derfor uploade kontrakter løbende.

Kom godt i gang

Mit Filmex finder du via Filmex’ hjemmeside: Filmex.dk.

Du skal selv sørge for at uploade dine kontrakter under Mit Filmex. Dog er der nogle produktioner, hvor vi får oplysningerne direkte fra producenterne.

Dubbing, hvor vi får oplysninger:
→ Camp David, Eurotroll Denmark (tidligere STC), Audio Resort / KM Studio og Ilyuno – SDI Group (tidligere BTI og SDI)

Andet, hvor vi får oplysninger:

→ Danmarks Radio
→ Almindelige spillefilm og tv-serier.

Du skal således selv indsende kontrakter for

→ dubbing (dog undtaget ovenstående bureauer)
→ tv- og radioreklamer
→ kort- og dokumentarfilm
→ speak til dokumentar
→ medvirken i tv-serier (dog undtaget Danmarks Radio)
→ andre til tv/radio

vi fra ret forskellige baggrunde, og jeg syntes, at det giver kunsten meget, at der er forskelligartede stemmer repræsenteret i prøverummet. Det er jo altid instruktøren eller dramatikeren, som har den, men spillerne er trænet i at præge processen og tage meget fast hånd om deres egne figurer. Det gør samarbejdet langt mere interessant og nuanceret, når skuespillerne har ejerforømmelse så at sige.

Mungo Park er et lokalt teater, hvor 30 procent af billetterne sælges til borgere i Allerød Kommune, men repertoiret giver udsyn langt videre end kommunegrænsen, understreger direktøren.

“Et eksempel er stykket ‘De hovedløse’, der handler om store politiske spørgsmål som individets rolle i en globaliseret verden. Det kunne være blevet vældig intellektuelt, men Mungo Park fortalte historien med udgangspunkt i en familie på en humoristisk og gribende måde, som alle fra elever i 9. klasse til 90-årige kunne forstå. ‘Moderne brugsteater’ stod der i en anmeldelse af vores seneste stykke ‘SMASK’, og det er jo egentlig en kæmpe ros,” siger Anna Malzer. ●

FILMEX

Vi passer på dine persondata, derfor skal du logge ind med NemID. Du opretter din egen profil, hvor du kan ændre dine kontaktoplysninger, når det bliver aktuelt. Al kommunikation er selvfølgelig krypteret og NemID er godkendt og brugt af det offentlige.

Med Mit Filmex får du ligeledes et arkiv over dine indsendte kontrakter til Filmex, samt oversigter over dine udbetalinger fra Filmex fremover. Vi udvikler allerede nye funktioner og glæder os til løbende at kunne tilbyde flere muligheder.

Har du spørgsmål, er du velkommen til at kontakte os enten på telefon: 33 24 22 00 eller på mail: filmex@filmex.dk.

Forløsning af traumer gennem kunsten

Kunst kan være en stærk katalysator, når traumer fra overgreb og andre smertefulde oplevelser har fået et menneske til at undertrykke sin livsgnist. Det har skuespiller **Lotte Arnsbjerg** oplevet på egen krop og ud fra den erfaring stiftet den selvejende institution The Art of Transformation – et fællesskab for kunstnere og fageksperter med fokus på sundhedsfremme gennem kunst og kreativ udfoldelse.

Af Louise Kidde Sauntved

Lotte Arnsbjerg.
Foto: Esben Frese

Egentlig var det ikke meningen, at hun ville tale mere om det. Men da Lotte Arnsbjerg først havde nævnt for sin gode ven og musikalske samarbejdspartner i New York, Carman Moore, at hun var blevet misbrugt som barn, fik hun ikke lov at slippe så let.

“Jeg havde så tit oplevet at føle, at jeg var en belastning, hvis jeg sagde det højt, så jeg begyndte at tale om noget andet. Men Carman kiggede på mig med et klart blik og spurgte: ‘Hvad med den lille pige?’ At arbejde med det indre barn var ikke nyt for mig. Men måden Carman spurgte ind til det, føltes anderledes. Der var en ægte nysgerrighed.”

Næste morgen var køkkenbordet dækket med papir, farveblyanter, levende lys, blomster og et billede af Lotte to år, som Carman havde fundet i hendes dagbog. Og så bad han hende tegne situationer fra de overgreb, en onkel i familien havde begået mod hende, fra hun var fire til syv år.

“Jeg tegnede så godt jeg kunne: Hans ansigt, hans hår. Fliserne på væggen. Badekarret. De åbne bukser, en skygge i loftet, en knap. Og så begyndte Carman at tale til den lille pige på fotografiet.”

Bagefter brændte han tegningerne en for en.

“Det var et ritual. Og jeg forstår nu, hvor meget det kan gøre at omsætte et traume til handling. Noget man gør, med hænderne, kroppen, stemmen og kreativiteten. Alle mennesker kan udtrykke noget, og i udtrykket bevæget traumer sig og tilstanden forandres. Det kan sætte opløsning af ældgamle mønstre i gang.”

To verdener

“Ritualet i Carmans køkken tilbage i 2012 er kernen i, hvad The Art of Transformation er i dag. Det handler om at omskabe undertrykkelse og tilbagehold af et indre liv i mennesker, og i stedet bringe noget andet frem, som er ultralevende. I Carmans køkken blev tegningerne opløst af ild, og samtidig foregik Carmans henvendelse til den lille pige kun i nuet – han talte om, hvor fantastisk hun *er*. Hændelsen, som skabte traumet i mig, lå jo i fortiden. Men ressourcen, som er intakt, er i nutid. Og det var nyt for mig, at jeg var i stand til at skille de to verdener ad. Det, at omsætte det som var sket engang til aktiv handling, var som at tage mit liv tilbage. Det fik mig til at se, at der er forskel på, hvad jeg blev udsat for, og det menneske jeg er. Og netop det perspektiv tror jeg er brugbart for rigtig mange mennesker, uanset hvilke smertefulde oplevelser man har gennemlevet.”

Da Lotte Arnsbjerg og Carman Moore efterfølgende gik tilbage til det kreative arbejde med musikken, væltede det pludselig “ned” med færdige kompositioner og tekster.

“Alle sange havde den samme tydelige forbindelse til den lille pige, som ville fortælle sin historie som et smukt eventyr. For selvom der var barske detaljer og ensomhed og mørke, var budskabet overvældende lyst og fuld af glæde over at blive hørt og set.”

Kunsten som talerør

Efter et år lå 52 sange klar, der endte med at blive til multimedieforestillingen ‘Girl of Diamond Mountain’, der havde premiere i 2013 ved en kulturfestival på Manhattan foran 230 mennesker.

“Efter forestillingen var der *dead silence* i salen. Men så strømmede folk op til os og ville fortælle om egne personlige historier. Også publikummer, som ikke havde oplevet overgreb, snakkede løs. Alle syntes at kunne genkende noget af sig selv i forestillingen. Og jeg tænker, at det er fordi den handler om en længsel efter at finde hjem til sig selv.”

Efter at have oplevet samme reaktion igen og igen, fra publikummer i både DK og USA, blev det klart for de to kunstnere, at det her måtte deles med så mange mennesker som overhovedet muligt.

I Danmark fik Lotte Arnsbjerg stor støtte fra Kuno Sørensen, som på det tidspunkt var ansat som psykolog i Red Barnet, med speciale i seksuelle overgreb.

Kommende aktiviteter:

- 29.04-01.05 Transformation metode workshop, AU Kasernen, Aarhus
- 18.05-22.05 Transformation Lab, Kulturbunkeren, Aarhus N.
- Aktiviteter præsenteres i samarbejde med Aarhus Kommune, FO Aarhus, Aarhus Universitet og Museum Overtarci.

Har du lyst til at deltage i aktiviteter og modtage næste Open Call i din indboks, så skriv dig op til TAoT news på www.the-art-of-transformation.com

Ved workshops skriver deltagerne deres tanker og overvejelser ned. Disse bliver senere brugt på scenen.
Foto: Henrik Ladegaard

“Du er nødt til at få det oversat til dansk,” sagde han. Og det gjorde Lotte så. ‘Girl of Diamond Mountain’ blev til ‘Pigen Under Vandet’. En anden vigtig støtte var Jacob Holdt, som gennem hele sit liv har kæmpet for stigmatiserede mennesker. Kuno, Jacob, og andre som havde set forestillingen i enten USA eller DK, bakkede op om ideen til en festival, med kunsten som fællesskabende talerør for personlige beretninger. I perioden 2016-2019 blev Transformation Festival stiftet og afholdt i København, New York og San Francisco med omkring 60 kunstnere og fageksperter ombord hver gang.

Samarbejde med fagkundskab

“I 2018 kom Trevor Davies så på banen og her begyndte et mere procesorienteret koncept at tage form. Tanken var at strække processer over mere end bare en firedages festival, både for at nå ud til flere og for at afprøve flere formater.”

Det blev til The Art of Transformation (TAoT), der i dag består af partnerskaber med organisationer og fageksperter indenfor både kultur og sundhedsfremme. Gennem året afvikles forskellige event-formater, blandt andet Transformation Puls, som er et mindre netværksarrangement live eller online og Transformation Lab, som er fem fulde dage med faglige oplæg, workshops, debatter, koncerter, performance og forestillinger. Programmet lægger vægt på interaktiv udveksling mellem aktører og deltagere, med fokus på kreativ udfoldelse som sprogdannelse for det ordløse og uforklarlige.

Lotte Arnsbjerg er ydermere involveret i en stigende række samarbejder med organisationer og fageksperter inden for sundhedsfremme. Blandt andet har hun de seneste år udviklet et tæt samarbejde med overlæge og forsker Birgit Bundesen, der gennem Foreningen/Center for Kunst og Mental Sundhed har opnået stærke resultater med skrivegrupper for unge i psykiatrien og ønskede at udvide med scenekunstens virkemidler.

Lotte Arnsbjerg

Uddannet fra Skuespillerskolen ved Odense Teater i 1991. Skuespiller, sanger, instruktør og ejer af virksomheden Trueformance, som hjælper kunstnere, erhvervsledere og private med at vende personlige blokeringer til personlig empowerment.

Grundlægger og kunstnerisk leder af The Art of Transformation, Transformation Festival og Sanseteket, der dækker over online- og liveevents, herunder forestillinger, koncerter, dans, performance, debatter, dialogcafeer, udstillinger og kreative workshops.

Et særligt lys

“Jeg tænker ikke, at kunsten skal erstatte eksisterende behandling. Men jeg tror, at ressourcerne kan supplere hinanden, og at kunsten med sin sanselige tilgang til menneskers lidelser er et sublimt redskab, som kan skabe resultater, den eksisterende behandling ikke kan finde alene. Der er alt for meget behandling, som ikke lykkes, fordi systemet ikke møder det hele menneske. Spørgsmålet ‘Hvad er der i vejen med dig?’ er problematisk, for det fastholder folk i en situation, de i forvejen har svært ved at komme fri af. ‘Hvad er der sket for dig?’ er til gengæld et åbent spørgsmål, som åbner for en fremtid og håbet om mulig bedring. Der er så uendeligt meget brug for, at vi kigger på ressourcen, fremfor manglen, så mennesker der lever i smerte, kan opleve andet og mere end lidelse. Ofte er sårbare mennesker meget intelligente. Og kan man med rummelighed og omsorg lirke et vindue op til ressourcen derinde, vil det ofte vælte ud med genialiteter. Som om der bliver sat strøm til et helt særligt lys.”

Ikke fikses – men rummes

På The Art of Transformation dyrkes smerten ikke. Det handler ikke om at fikse det, der er i stykker, men om at være der som hele mennesker. Med alle vores forskelligheders behov.

“Vi har aldrig helt fået lært at rumme hinandens smerte i vores kultur. At være sammen med lidelse, uden at skulle gøre andet, end at være tæt på. Vi er nødt til at stå ved det, der er sandt og acceptere, at det som er sket, ikke kan fikses, men det kan rummes,” siger Lotte Arnsbjerg, der gerne vil sætte fokus på de mange ressourcer, der ligger gemt i den sårede sjæl. Ikke fordi man partout skal springe ud som kunstner, efter at have deltaget i The Art of Transformation, det handler mere om at åbne op til de muligheder, man har i sig.

“I The Art of Transformation forsøger vi at aftabuisere og dele historier, som alle kan spejle sig i. Når vi samtidig giver det udtryk gennem kunstnerisk udfoldelse, sker der ofte en form for forløsning. Det kan lyde som terapi, men det overskrider aldrig den grænse. Det er udtrykket, vi søger. En følelse af et fællesskab, hvor alle er medskabende. Det er noget af det smukkeste, jeg ved, når mennesker giver slip på ideen om, at den rolle man har fået eller taget, er den eneste rolle at spille. Lige der åbnes for en kæmpe kraft, der måske har været lukket ned i årevis. Og det er netop den kraft, kunsten kommer med: At kunne transformere mennesker.”

For kunsten ønsker ikke at tilrette os, så vi passer ind. “Tværtimod er den nysgerrig efter det, der er skævt og anderledes. Historier som kan give os et blik ind i en verden, vi ikke var klar over fandtes. Ikke gennem forklaring, men gennem handling. Med krop, sanser, lyde og sjæl.” ●

SEJER ANDERSEN, DIREKTØR FOR HVIDOVRE TEATER

Mindeord af Kirsten Vaupel

Teaterdirektør Sejer Andersen var åben, nysgerrig og klar til at støtte en ide, hvis han troede på den. Det gjorde han heldigvis, da Lise-Lotte Norup, Kirsten Siggaard og jeg præsenterede ham for vores ide om at lave en forestilling over Andrew Sisters sange fra 1940’erne.

Swing Sisters blev født i et køkken på Hvidovre Teater i 1991 og navngivet samme sted af Adam Price og Jesper Malmose.

Der var visse fødselsvanskeligheder, men lykkeligvis kom vi til verdenen september 1992. Med et brag der genlød i hele Danmark og rakte til forestilling nummer to – og sågar nummer tre.

Det var et lykkeligt samarbejde. Sejer var trofast, fulgte os rundt i landet og stoppede aldrig med at komme med sine gode råd.

Hverken Sejer eller vi kunne vide, at Swing Sisters ville leve i 30 år. Sejer, du skulle jo have været med til at fejre vores jubilæum næste år! Det kommer du så desværre ikke til, men vi er dig uendeligt taknemmelige, fordi du troede på os.

Det er den slags ildsjæle dansk teater lever af. Æret være Sejer Andersens minde.

VIL DU VÆRE MED I FILMEX' BESTYRELSE?

Vil du være med i Filmex' bestyrelse?

Som medlem af Dansk Skuespillerforbund har du mulighed for at stille op til Filmex' bestyrelse.

Det er 3 poster. Hvis der er flere kandidater til posterne, er det op til DSF's bestyrelse at afgøre, hvem der udpeges til Filmex' bestyrelse.

Hvert bestyrelsesmedlem vælges for et år ad gangen.

Alle kandidater til bestyrelsesvalget kan melde sig frem til 30. marts 2022. Du skal sende din opstilling til filmex@filmex.dk, og husk, at din opstilling skal være vedlagt en personlig præsentation på højst en halv A4-side.

Du kan læse mere om Filmex på www.filmex.dk

TIL KALENDEREN

Dansk Skuespillerforbund holder generalforsamling og sommerfest søndag 22. maj 2022.

Alle kandidater (A-medlemmer) til bestyrelsesvalget kan melde sig frem til 11. marts og husk, at din opstilling skal være vedlagt en personlig præsentation på højst en halv A4-side.

Vi håber, at rigtig mange medlemmer møder op og vanen tro er med til at gøre dagen både faglig og festlig. Mere information følger i næste nummer af 'Sceneliv'.

Mange hilsner
Generalforsamlingsudvalget

Lyset, Havet, Sandet og ... *Betty Nansens Huse i Skagen*

Betty Nansens Huse har en unik og smuk beliggenhed, tæt ved stranden mellem Skagen og Grenen.

Betty Nansens Hus og Anneks udlejes af ejeren Ida Løfbergs Fond til sceniske kunstnere. Er du scenisk kunstner/ skuespiller har du mulighed for at søge ophold i Betty Nansens Hus og/ eller Anneks i 2022.

Ansøgningsfrist for perioden *april til september* er **senest den 15. marts**. Bestyrelsen for Ida Løfbergs Fond vil herefter tage stilling til fordeling af husene, og svar vil blive meddelt inden 1. april.

Ved ansøgning fra *oktober til marts* kontaktes Karsten Aakerlund direkte.

Priser fra april til september:		Ansøgning sendes til:
Store Hus:	kr. 6.600 pr. uge	Betty Nansens Huse i Skagen
Anneks:	kr. 3.300 pr. uge	Mariann Aakerlund
Lejebeløbene er inkl. slutrengøring samt forbrug af el.		Kirstineparken 29, 2970 Hørsholm
Udlejning fortrinsvis 2 uger.		E-mail: aakerlund@privat.dk
Priser fra oktober til marts:		Kontakt:
Store Hus:	kr. 5.700 pr. uge	Karsten Aakerlund. Mobil 2337 8472.
Anneks:	kr. 2.900 pr. uge	
Lejebeløbene er inkl. slutrengøring samt forbrug af el.		

Værsgo. Vi giver mere end

74 mio. kr.

tilbage i renter til kunder, der er medejere af Lån & Spar

Sådan får du 3% i rente på din lønkonto

- Du er medlem af Dansk Skuespillerforbund og har afsluttet din uddannelse.
- Du samler hele din privatøkonomi hos Lån & Spar (LSBprivat®Løn er en del af en samlet pakke af produkter og services, som din økonomi kreditvurderes ud fra).
- Du skal betale negative renter, hvis dit samlede indlån overstiger 100.000 kr.
- De 3% i rente er på de første 50.000 kr. på lønkontoen. Der er 0% på resten.
- Se alle vilkår på lsb.dk/medlemsvilkaar. Rentesatserne er variable og gælder pr. 9. maj 2019.
- Du behøver ikke flytte dine realkreditlån. Men evt. ændringer og nye realkreditlån, skal gå gennem Lån & Spar og Totalkredit.

Læs mere på www.lsb.dk/dsf

Mere end 74 mio. kroner! Det fik vores kunder tilbage i januar. Fordi de er medlem af en faglig organisation, der ejer os.

Som medlem af Dansk Skuespillerforbund kan du få personlige fordele og ekstra gode vilkår hos os. For eksempel 3% i rente på lønkontoen. Vi synes nemlig også, der skal være kontante fordele ved fællesskaber.

Bliv kunde i Lån & Spar Bank
Ring 3378 1994, book på lsb.dk/dsf eller skriv til dsf@lsb.dk

Lån & Spar

DSF STUDIO KURSER OG EFTERUDDANNELSE 2022

ÅBEN STUDIO

*Fri træning for 200 kr. pr. halvår. Obs.
Tilmelding forinden er påkrævet.*

MUSICALDANS MED SOFIE AKERØ

Mandage til 28. marts

Så skal der danses. Der vil blive undervist i en blanding af jazz og showdans med fokus på teknik, styrke og koreografi den sidste del af timen. Sofie Akerø er uddannet danser og har medvirket i flere forskellige musicals og musikforestillinger på bl.a. Aalborg teater, Østre Gasværk Teater, Odense Teater, Folketeatret, Fredericia Teater, og i Cirkusrevyen. Sofie arbejder også som koreograf og har de seneste år koreograferet Midt om Natten musical i Tivoli, Robin Hood på Folketeatret, og Hobbiten på Det Kongelige Teater, samt underviser også på Musicalakademiet på Den danske Scenekunstskole musicalakademiet.

DRAMA SCENE STUDY WITH KEITH CHAPPELLE

Tuesdays to April 26th

Actors need a safe space to experiment, practice, and a place, where they can work on new ideas. This Drama Scene Study is a kind of actor's sketchbook, a place to work on a genre, author, or character with valuable feedback and ideas for further exploration.

Keith Eric Chappelle is an American stage and screen actor as well as a theatrical educator. His teaching credits include The Juilliard School's International Exchange Program, The Shakespeare Forum and the ASTEP Arts in Action Initiative.

(Få input til hvordan man arbejder i den mere eksperimenterende fase med blandt andet både karakterarbejde og genre)

FILMSKUESPIL MED EMMA BALCÁZAR

Onsdage fra 30. mar.- 25. maj // frist 13. marts

Der arbejdes med tilstedeværelse på lærredet, såkaldte “private moments”, tid og rum i dialogarbejde. Udover at være på gulvet, afprøves forskellige teknikker og performanceanalyse.

Emma Balcázar er uddannet drama-pædagog og filminstruktør fra Den Danske Filmskole med en Robert-nominering på sit cv. Hun har coachet og undervist efter egen metode i flere år.

GRUNDTRÆNING I FRIT EMOTIONELT SKUESPIL MED PER SCHEEL-KRÜGER

Tirsdage fra 3. maj // frist 6. april

Føler du dig lidt corona rusten, spændt og stresset? Vil du gerne genopdage den frie tilgang til dine følelser og sanser i dit spil? Gennem dette forløb vil du få mulighed for at skærpe dit instrument, dine sanser, træne din autenticitet og spontanitet. Dit nærvær vækkes til live gennem øvelser og scenearbejde.

Per Scheel-Krüger har 30 års erfaring som skuespiller, coach og teaterleder.

UDVALGTE KURSER I FORÅRET

På vores kurser kan du møde nogle af de bedste danske og internationale undervisere. Vi tilstræber at tiltrække kapaciteter både inden for de mere traditionelle discipliner og nye kunstneriske arbejdsmetoder.

OPERA MASTERCLASS WITH AUDREY SAINT-GIL

March 28.-29th. // deadline asap // 250 DKK.

Masterclass on the application of pure legato through the Italian technique. Achieving vocal freedom across different styles of music from the perspective of the conductor. Conductor, pianist and vocal coach, Audrey Saint-Gil has been working all over USA, Europa and with the Copenhagen Philharmonic orchestra and Royal Danish Academy of Music.

(Inspiration til arbejde med stemmen i sangstilen pure legato)

FÅ STYR PÅ SELVANGIVELSEN OG SKATTEFRADrag MED BENT MALINOVSKY

18. marts. // frist 6. mar. // 100 kr.

Et håndgribeligt og forståeligt kursus i hvordan du som scenekunstner griber beskatning og selvangivelse an. Bliv opdateret på hvilke udgifter, der kan trækkes fra på selvangivelsen. Hvert år sker der lovændringer, og måske går du glip af skattefradrag, som du retmæssigt har krav på.

Revisor Bent Malinovsky driver sin egen revisionsvirksomhed med speciale inden for udøendes kunstneres økonomi.

CASTINGKUSUS MED ANJA PHILIP

4-8. april // frist 3. marts // 550 kr.

En workshop med den enkelte skuespiller som omdrejningspunkt og med fokus på øvelser i, hvordan man formår at være sandfærdigt til stede, når man arbejder foran et kamera. Fem intense dage med det mål, at alle mærker en større frihed, lyst og forståelse for arbejdet som skuespiller på film og tv.

Anja Philip er medejer af Casteriet og har arbejdet som caster siden 1993.

CASTING MASTERCLASS MED RIE HEDEGAARD

25.-29. april // frist 9. marts // 550 kr.

En masterclass med fokus på de udfordringer man kastes ud i som skuespiller, når livecastings ikke længere er en mulighed, men disse erstattes af selftapes. Vi berører vigtige emner som: Hvordan er du fortsat proaktiv, når det gælder eget arbejdsliv, og hvorledes tager du selv ansvar og undgår fornemmelsen af hele tiden at være til en form for eksamen i castingsituationen?

Rie Hedegaard har arbejdet professionelt med casting siden 1984.

INDLÆSNINGSKURSUS MED DAN SCHLOSSER

2.-6. maj // frist 27. marts // 450 kr.

Kurset fokuserer på skuespillerens arbejde foran mikrofonen, men henvender sig til alle, som har behov for at indtale, holde foredrag eller oplæse tekster – analogt eller via et elektronisk medie.

Dan Schlosser er uddannet skuespiller og har endvidere beskæftiget sig meget med oplæsning- og indlæsningsarbejde i alle genre.

FILMSKUESPIL WORKSHOP MED MARTIN MIEHE-RENARD

9.-12. maj // 30. marts // 450 kr.

På workshopen arbejdes der med følgende fokuspunkter: Tekstanalyse - forarbejdet med scenen og udtryk - hvor befinder vi os stilmæssigt?Formidling - hvordan formidler jeg mine intentioner foran et kamera. Der arbejdes med forhåndsudvalgte tekster og kamera undervejs. Martin Miehe-Renard er uddannet skuespiller og har mange års erfaring som instruktør på film og tv-serier.

FILMSKUESPIL OG SELF-TAPE MED THOMAS CHAANHING

16-20. maj. // frist 12. april // 500 kr.

En workshop, hvor deltagerne selv er meget på gulvet for at prøve kræfter med at optage et self-tape med fokus på kamerabevidsthed og filmskuespilteknik. Thomas Chaanhing er uddannet skuespiller med erfaring fra både større og mindre roller i Skandinavien samt de senere år i udlandet.

OPERA-ROLLEINDSTUDERINGSKURSUS: PARSIFAL AKT II.

20.-23. juni // frist: 2. maj // 450 kr.

Her er en unik mulighed for at indstudere et parti i Wagners ‘Parsifal’ (akt II) og modtage musikalsk coaching på højt niveau, styrke dit faglige og kollegiale netværk. Kursusdeltagerne vil blive coachet både individuelt og i større og mindre ensembleprøver. Kurset afsluttes med gennemsyngning af hele andet akt. Undervisere: Thomas Bagwell og Orsi Fajger

De stjal jo mit arbejde

Egentlig troede Signe* ikke, at der var noget at komme efter. Filmen med hendes mangelfulde kreditering havde jo haft premiere. Men Dansk Skuespillerforbund tog kampen op, og med juristerne i ryggen vandt Signe over producenterne. Resultatet var en erstatning – og en afgørelse, du selv kan bruge i fremtiden.

Af Kristine Høeg

Da Signes kreditering som dialogforfatter endelig stod på lærredet, var biografsalen tom. Det var premiereaften, den røde løber var rullet ud, og publikum var vilde med filmen. Men der var ingen, der så, hvem der havde skrevet de replikker, der fik dem til at grine. De eneste i salen var Signe og hendes mand – og dem, der fejede popcorn op. For først efter tre minutter og fireogtyve sekunder dukkede Signes navn op.

“Jeg blev så rasende, at jeg slet ikke kunne være i min krop – jeg skulle bare væk. Jeg er en følsom type, og når jeg bliver gal, kommer det ud gennem øjnene, og de skulle ikke se mig flæbe,” fortæller Signe.

“Det her handler 100 procent om, at det er mit arbejde, og at jeg skal krediteres for det, jeg har lavet. Hvis ikke folk ved, at jeg har lavet det her, kan de ikke finde mig, næste gang der er et job.”

I første ombæring tænkte Signe, at hun måtte acceptere krediteringen – filmen var jo ude. Men frustrationen boblede videre:

“Jeg fortalte det til en kollega, der anbefalede mig at ringe til forbundet. Og selv om jeg ikke regnede med, at der var noget at gøre, talte jeg med Maj Hagstrøm, en af juristerne, som tog sagen.”

Juristen begyndte med at forsøge at få lavet krediteringen om, hvor det kunne nås – for eksempel på den udenlandske version af filmen, og det lykkedes. Men da talen faldt på erstatning for den mangelfulde kreditering, trak filmens producent i land. Selv efter flere forsøg på at indgå et forlig,

afviste producenten henvendelserne. Og så besluttede forbundet at lægge sag an.

“Så kom Kim Hansen på, og han er sindssygt dygtig. Behagelig og tryk. Han snakker i et sprog, man kan forstå. Da vi skulle i retten, forklarede han alt om, hvordan det kom til at foregå. Selvfølgelig brændte jeg en bro i forhold til producenten, men i mit hoved var den bro allerede brændt. De havde taget roven på mig, og jeg skulle lige så godt gøre noget for dem, der risikerer at stå i samme situation,” forklarer Signe.

“Det var mega scary at sidde i salen! Men den sindssyge opbakning jeg fik fra Kim, Benjamin og resten af forbundet gjorde mig både modig og tryk. Kim har været så dedikeret hele vejen!”

Signe vandt i byretten, og modparten betalte 10.000 kroner i erstatning. Men lige før fristen udløb, besluttede de sig for at anke dommen, og derfor skulle sagen for landsretten. Her kom de tre dommere frem til samme resultat som byretten:

“Der på premiereaftenen havde jeg aldrig drømt om, at jeg skulle gennem to retssager. Men forbundets tro på mig og min sag – at de tog det seriøst – betyder, at der nu er en konsekvens ved at stjæle andres arbejde med en mangelfuld kreditering. For det er jo det, de har gjort.” ●

** Signe er et opdigtet navn, men det rigtige navn er redaktionen bekendt.*

Advokaten: “Derfor er dommen vigtig for dig”

“En rigtig kreditering er vigtig, for det er medlemmernes visitkort. Et er, at en kreditering kan smutte, men i denne sag var det tydeligt, at det var et bevidst valg,” forklarer Kim Hansen, advokat i Dansk Skuespillerforbund.

“Langt de fleste sager ender med et forlig, men her mente Producentforeningen, at vores medlem kun skulle have 3.000 kr. i kompensation, fordi de henviste til gamle afgørelser om genbrug af musikværker i tv-udsendelser. Vi argumenterede, at Signe havde udført et så væsentligt stykke arbejde til en film, og det skulle koste mere.”

“Jeg havde en god fornemmelse af sagen. Vi viste blandt andet rulleteksterne i fuld længde, og alle i salen kunne se, hvor lang tid der gik, før hendes kreditering kom. Outtromusikken nåede ligefrem at slutte inden.”

“Dommen slår fast, at princippet om ‘god krediteringsskik’ har betydning for, hvordan man skal krediteres, hvilket andre af vores medlemmer nu også vil få gavn af fremover.”

Har du brug for hjælp?

Ring til forbundets jurister på telefon 33 24 22 00. Alt juridisk rådgivning er gratis for medlemmer.

Kim Hansen, vicesekretariatschef i Dansk Skuespillerforbund.
Fotograf: Henning Hjorth

Morten Grunwald og Lily Weiding.
Foto: Klaus Møller

Af Louise Kidde Sauntved

Lily Weiding skilte sig tidligt ud. Hendes forældre blev skilt, da hun var otte år, et særsyn på Nørrebro i 1930'erne. Hendes far var musiker og spillede på teatre og til film, og gennem ham blev hun fascineret af teatrets verden. Allerede som 16-årig fik hun en statistrolle i ‘Jomfruburet’ på Det Ny Teater. Samme år kom hun på turne med PHs ‘Dyveke’. Hun havde kun to replikker, men nød at stå i kulissen og se Liva Weel holde publikum i sin hule hånd, når hun sang ‘Man binder os på mund og hånd’.

Hun fik sin egentlige – roste – debut som den unge pige i Thornton Wilders ‘Vor by’ på Frederiksberg Teater, og kunne egentlig bare have fortsat karrieren. Men 18-årige Lily Weiding ville gerne have “fast grund under fødderne”, som hun kaldte det, og kom i 1943 ind på Det Kongelige Teaters elevskole og blev siden fastansat. Hendes første rolle var som Solveig i Ibsens ‘Peer Gynt’ overfor Mogens Wieth, der havde et godt øje til den unge skønhed, der dog var gift med den 17 år ældre stjerne Sigfred Johansen.

Succes og tragedie

Lily Weiding blev kun halvanden sæson på Det Kongelige Teater. Hun fik gode roller, men de bedste gik til stjernerne Bodil Kjer og Ingeborg Brams og, som Lily Weiding sagde: “At vente og vente omsonst er det mest dræbende af alt.”

I stedet søgte hun mod privatteatrene, hvor hun endelig fik frit slag på øverste hylde. Blandt de mange succeser var den hæmmede

APPLAUS

Lily Weiding, der i juni døde i en alder af 96 år, fik 65 flotte år på de danske teaterscener hvor hun viste, at hun kunne spille det hele – men også takke nej, når en rolle ikke passede til hendes temperament.

præstedatter i Tennessee Williams’ ‘Flyvende sommer’ på Ridder-salen i 1949, som hun spillede 244 gange.

Mens hun blomstrede professionelt, blev hun dog ramt af tragedie privat. Som kun 29-årig blev hun enke efter otte års ægteskab, da Sigfred Johansen valgte at begå selvmord. Hun fandt lykken igen kort tid efter sammen med Mogens Wieth. De nåede at få ni år og to døtre, Xenia og Julie, inden han døde af et hjerteanfald i 1962. Samme år var hendes elskede lillebror død af kræft.

Oven i sorgen stod hun alene med to små børn, men Lily Weiding havde en vilje af stål bag det blide ydre og kendte ikke til selvmedlidenhed. Hendes mor og mormor havde klaret det – så kunne hun også. Hun fik hushjælp og fortsatte med radio om morgenen, dagsprøver og forestillinger om aftenen.

Nej til Dreyer

Hun var i 1958 blevet fastansat på Det Kongelige Teater, denne gang med adgang til de store roller. Derfor vakte det opsigt, da hun i 1966 valgte at sige op for at spille med i Ernst Bruun Olsens ‘Bal i den borgerlige’ på Det Ny Teater.

Året inden havde hun mødt den 10 år yngre Morten Grunwald, som hun havde et lykkeligt parløb med de næste 53 år, både privat, hvor de blev forældre til Tanja, og på scenen.

Sammen forlod de Det Ny Teater i 1971 for at starte Bristol Teatret, der åbnede med Lily Weiding som Hedda Gabler og siden var med til at indføre det absurde teater i Danmark. Lily Weiding mestrede det hele: komedie og tragedie, alvor og absurditeter.

Lily Weiding spillede i løbet af sin 65 år lange teaterkarriere på alle de største scener, i de vigtigste roller, ligesom hendes stærke stemme gjorde hende populær på Radioteatret.

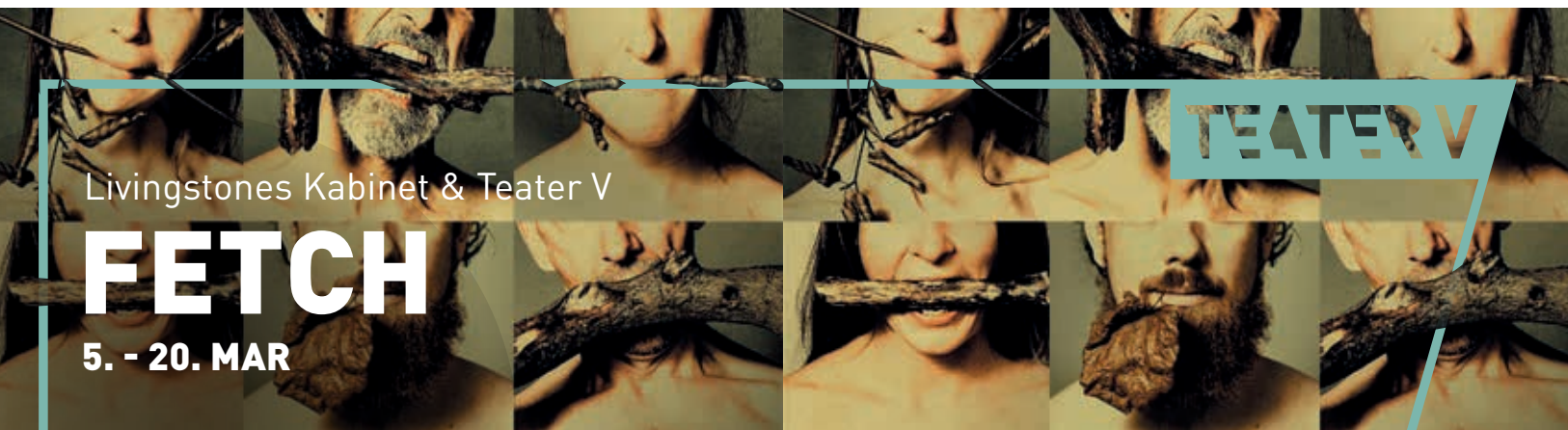
Men hun var også både kritisk og kræsen, med stor kunstnerisk integritet, og sagde nej til meget.

Blandt andet sagde hun hele to gange nej til Carl Th. Dreyer. Først til ‘Ordet’, på grund af dårlig timing, og siden ‘Gertrud’, fordi hun ikke kunne se sig selv i rollen.

Lily Weiding elskede sin metier. Hun beskrev det at træde ind på scenen som “at lade solen skinne på sig.” Og hun strålede tilbage. Men hun brød sig ikke om at blive kaldt stjerne.

Lily Weiding gik på pension fra teatret i en alder af 86 år, i erkendelse af at kræfterne ikke slog til. Hun holdt sig dog aktiv til det sidste, læste aviser og havde samtaler om verdens gang. Hele livet bibeholdte hun et lyst, åbent, nysgerrigt og lattermildt sind, også efter at hun i 2018 måtte begrave sin tredje ægtemand og i 2020 blev ramt af den hjernesvulst, der langsomt sugede livskraften ud af hende.

Artiklen er blevet til på baggrund af artikler, interviews samt samtaler med venner, familie og kollegaer.

Livingstones Kabinet & Teater V

FETCH

5. - 20. MAR

TEATERV

Gæstespil af DON GNU

TURIST

24. - 27. MAR

Gæstespil af Teatret Møllen

DEN FØRSTE STEN

30. MAR - 3. APR

Gæstespil af Mungo Park

TATOVERING

21. - 23. APR

